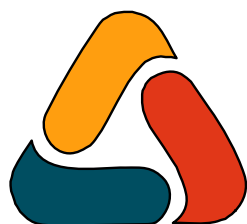
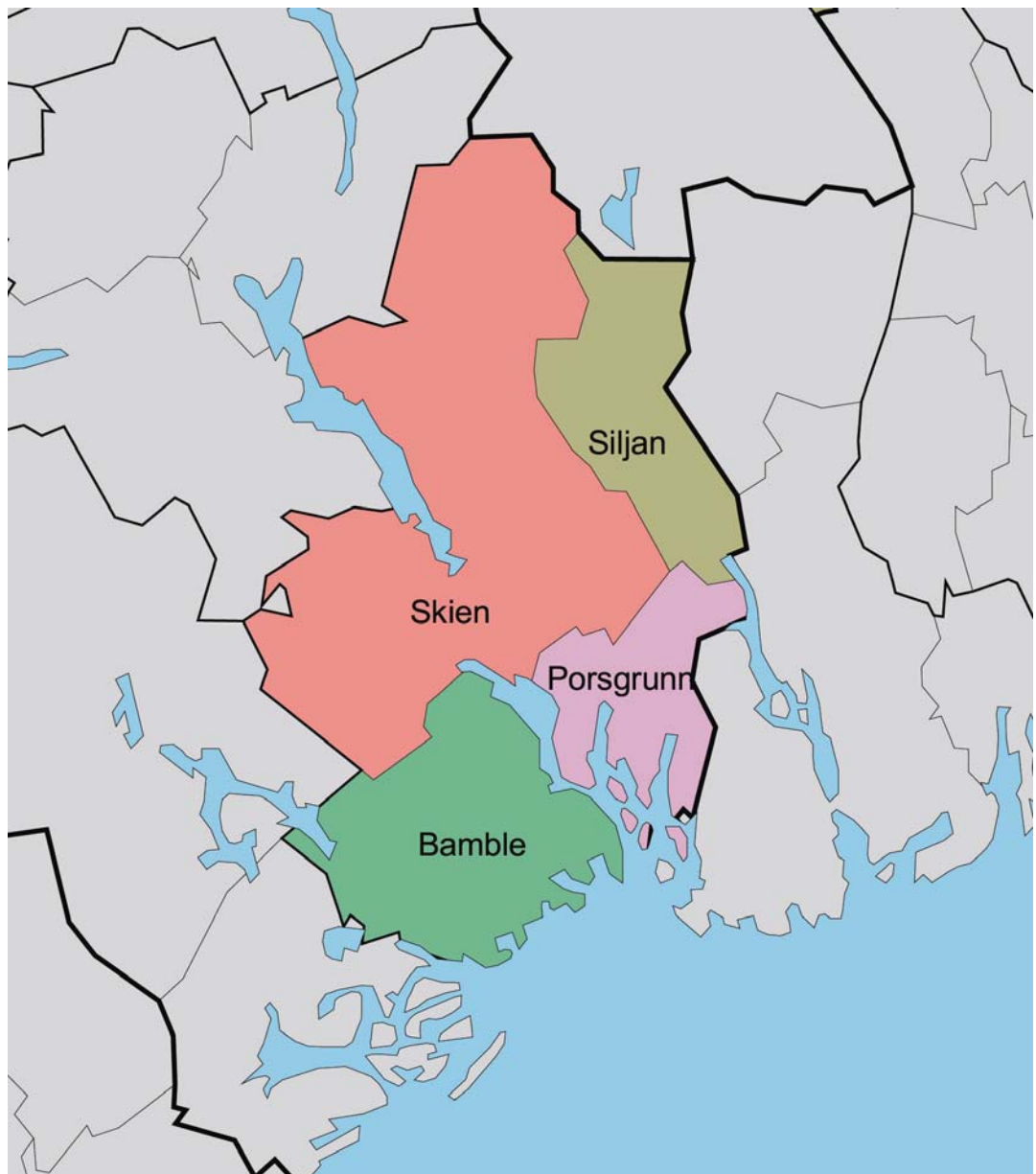

Fakta om folk og næringsliv i Grenland

Knut Vareide
Telemarkforskning-Bø
Arbeidsrapport 29/2007

Forord

Denne rapporten er laget på oppdrag fra Vekst i Grenland AS (ViG). Hensikten med rapporten er å få fram en situasjonsanalyse som beskriver viktige og relevante utviklingstrekk for Grenland.

Rapporten blir oppdatert tre ganger i året, etter hvert som nye data blir tilgjengelig. I denne rapporten er alle data for 2006 på plass.

Knut Vareide ved Telemarksforsking-Bø har gjennomført analysene og skrevet rapporten. Det er brukt data fra SSB og egne analyser med bruk av data over regnskap fra alle regnskapspliktige foretak i Norge.

Rapporten er også tilgjengelig på ViG sine hjemmesider på www.vig.no.

Bø, 21.november 2007

Knut Vareide

Innhold:

SAMMENDRAG	4
BEFOLKNING	5
NYETABLERINGER	10
ATTRAKTIVITET	14
SYSSELSETTING	17
NÆRINGSSTRUKTUR	22
PENDLING	23
VEKST	25
LØNNSOMHET	27
NÆRINGSLIVSINDEKSEN	29

© Telemarksforsking-Bø 2007

Arbeidsrapport nr. 29/2007

ISSN 0802-3662

Telemarksforsking-Bø

Postboks 4

3833 Bø i Telemark

Tlf: 35 06 15 00

Fax: 35 06 15 01

www.telemarksforsking.no

Sammendrag

Veksten i befolkningen i Grenland har vært avtakende de siste årene. Dette skyldes at regionen har gått fra netto innflytting fra andre regioner i landet, til netto utflytting. Fødselsoverskudd og innvandring fra utlandet gjør at det likevel er en liten vekst i befolkningen. Det er et underskudd på unge voksne mellom 20 og 35 år, mens det er overvekt av femtiåringer.

Det er forholdsvis mange nyetableringer i Grenland. I 2006 ble det etablert 8,8 nye bedrifter pr 100 eksisterende. Dette plasserer Grenland som nummer 16 av 83 regioner i landet. Grenland har imidlertid en gunstig bransjestruktur for å oppnå mange nyetableringer, og en stor og voksende befolkning. Ut fra dette kunne en forvente flere nyetableringer.

Ser vi på flyttemønstrene i Grenland, sammenholdt med utviklingen i antall arbeidsplasser, har regionen klart seg bra. Det har vært en svakere utvikling i antall arbeidsplasser i perioden 2001-2006 i Grenland enn gjennomsnittet. Likevel har det vært balanse mellom flyttingen til og fra andre regioner i landet. Dette gjør at Grenland plasserer seg høyt på attraktivitetsbarometeret. Høyere utflytting de siste to årene kan tyde på at utviklingen vil bli svakere de neste årene.

Utviklingen i antall arbeidsplasser i regionen har vært svakere enn i resten av landet. Dette skyldes først og fremst nedgang i industriarbeidsplasser. Det er sterk vekst i forretningsmessig tjenesteyting (inklusive data) og helsevesenet. Industriens andel av sysselsettingen i regionen har falt ganske sterkt. I 2000 var Grenland nummer 12 av 83 regioner når det gjelder industriens andel av sysselsettingen. I 2006 er Grenland nummer 22.

Til tross for dette er Grenland er region med høy "selvforsyningsgrad" av arbeidsplasser. Det er nesten balanse mellom inn og utpendling til regionen. Det blir etter hvert flere pendlere både inn og ut av Grenland.

Næringslivet i Grenland hadde en svakere utvikling i vekst og lønnsomhet i 2006 enn næringslivet i resten av landet. Andel vekstforetak i Grenland sank, mens andelen vekstforetak i resten av landet økte. Andel lønnsomme foretak steg i Grenland, men mindre enn i landet for øvrig.

Som følge av svak utvikling i vekst og lønnsomhet i næringslivet i Grenland, sank regionens plassering på den nasjonale rangeringen i Nærings-NM. Grenland ble rangert som nr 48 av 83 regioner i 2006, den laveste plasseringen som er registrert. Dette kan være et resultat av nedleggelsen av papirproduksjonen til Norske Skog. Denne virksomheten hadde store ringvirkninger, og bortfallet av denne vil ha bidratt negativt.

Befolkning

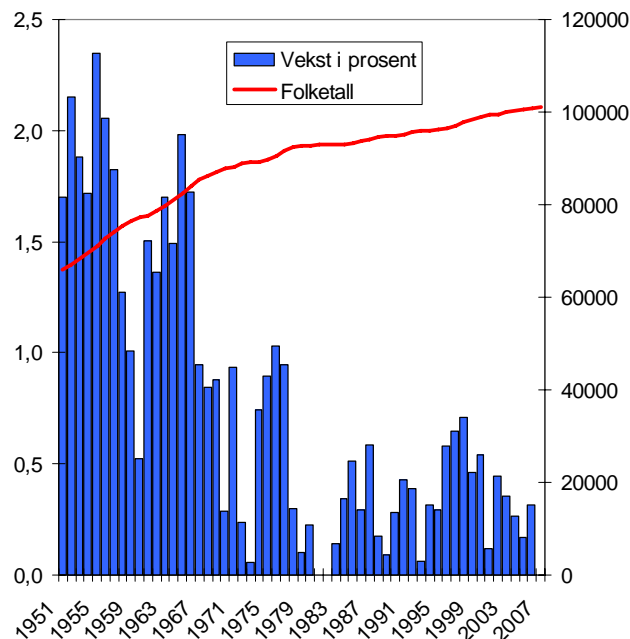
Befolkningsutvikling i Grenland

Befolkningen i Grenland økte raskt på 50- og 60-tallet. Økende antall sysselsatte i industrien var antakelig drivkraften for denne veksten.

Fra 70-tallet og utover har befolkningen fortsatt å vokse, men i langsommere takt.

Befolkningen i Grenland passerte 100.000 i løpet av 2003. 1. januar 2007 var det 101.096 personer bosatt i regionen.

Befolkningsøkningen i 2006 var på 309 personer, tilsvarende 0,3 prosent. Samme år økte befolkningen i Norge med 0,7 prosent. Grenland har i de siste årene hatt en lavere befolkningsvekst enn landet totalt.

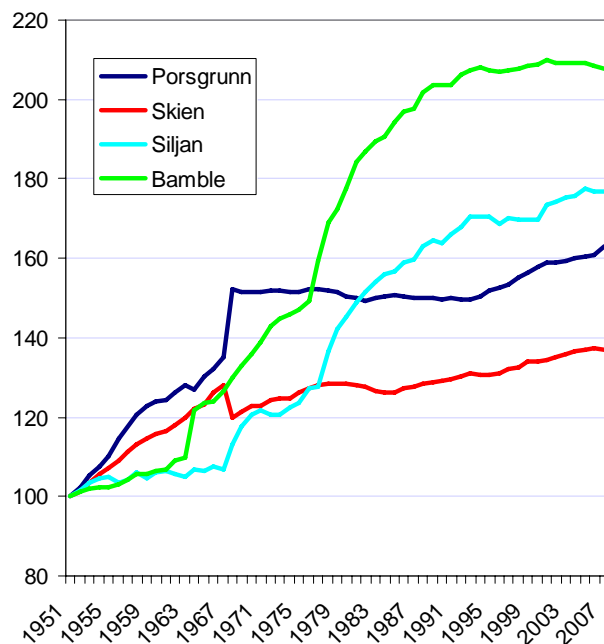
Figur 1: Utvikling av folketallet i Grenland basert på folkemengden 1. januar hvert år. Data fra SSB.

Befolkningsutvikling i kommunene etter 1951

I diagrammet til venstre er befolkningsutviklingen i de forskjellige kommunene i Grenland indeksert, slik at befolkningen i 1951=100. På den måten kan en sammenlikne utviklingen i kommunene.

Bamble og Siljan har hatt langt større befolkningsvekst enn de andre kommunene i Grenland, men i disse kommunene skjedde den store befolkningsveksten mellom 1975 og 1990. Etter dette har befolkningsveksten i Siljan og Bamble stagnert.

Porsgrunn og Skien hadde nesten ikke vekst på 70- og 80-tallet, men begynte å vokse på nittitallet. I de 15 siste årene er det Skien og Porsgrunn som har stått for veksten i befolkningen i regionen. Skien har imidlertid nedgang i befolkningen siste år.

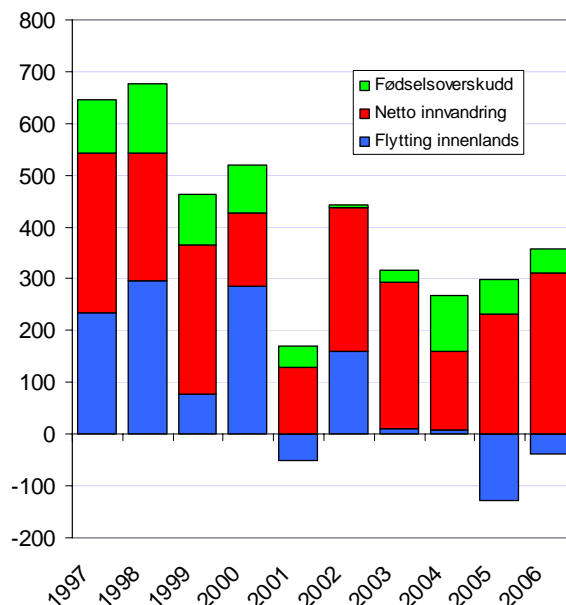

Figur 2: Utvikling av folketall, indeksert slik at nivået 1951=100. I 1968 ble det gjort en grenseregulering mellom Skien og Porsgrunn. Datakilde: SSB.

Befolkningsutvikling siste ti år

Grenland har et positivt fødselsoverskudd. Dette er imidlertid ganske lite, og bidrar med under en promille til befolkningsveksten. Innvandringen fra utlandet bidrar betydelig mer, og har ført til årlig befolkningsvekst i størrelsesorden 151 til 311 de siste årene. I 2006 var innvandringen til Grenland rekordhøy med netto 311 personer.

Flyttebalansen mellom Grenland og andre regioner i Norge har endret seg i negativ retning de siste årene. Tidligere var det som oftest flere som flyttet til Grenland fra andre kommuner i landet enn som flyttet ut. De siste to årene har det imidlertid vært en negativ flyttebalanse i Grenland. Det er nå flere som flytter ut av regionen til andre deler av landet, enn som flytter inn.

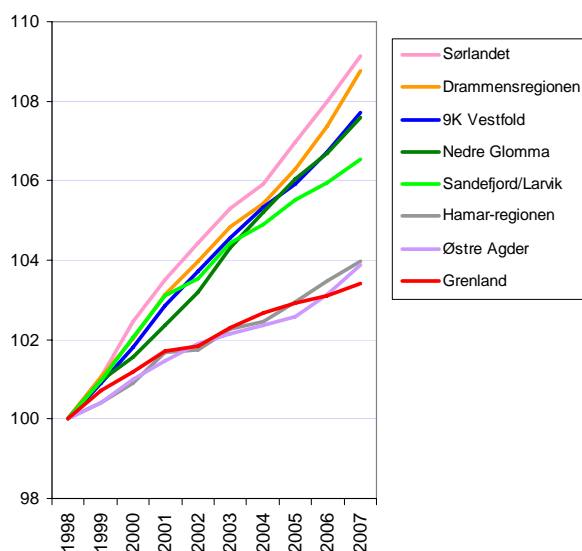
Figur 3: Utvikling av folketall i Grenland, fordelt på fødselsoverskudd, innvandring og innenlands flytting.. Datakilde: SSB.

Folketallet i Grenland sammenliknet med andre regioner

Grenland er som region sammenlignbar med senterregionene i nabofylkene. I figuren er befolkningsutviklingen de siste ti årene vist for Grenland og et knippe referanseregioner.

Utviklingen i folketallet i Grenland er lavere enn alle referanseregionene. Regioner som Sørlandet, Drammensregionen, 9K (Tønsberg-regionen), Nedre Glomma (Fredrikstad-regionen) og Sandefjord/Larvik har alle langt høyere befolkningsvekst enn Grenland.

Regioner som Østre Agder (Arendalregionen) og Hamarregionene har en befolkningsutvikling som er ganske lik Grenland, men Grenland har også sakkert akterut i forhold til disse regionene de siste årene.

Figur 4: Utvikling av folketall i Grenland og sammenliknbare regioner, indeksert slik at nivået 1998=100. Datakilde: SSB.

Aldersfordeling

I figuren til venstre har vi sett på andelen av befolkningen i hvert alderstrinn, og sammenliknet denne andelen med tilsvarende andel for hele landet.

Grenland har lavere andel barn opp til 10 år enn landet for øvrig.

I aldersgruppen 10 til 20 år har Grenland høyere andel enn landsgjennomsnittet for de fleste alderstrinn.

I aldersgruppen 20 til 45 er det relativt færre i Grenland enn i landet ellers.

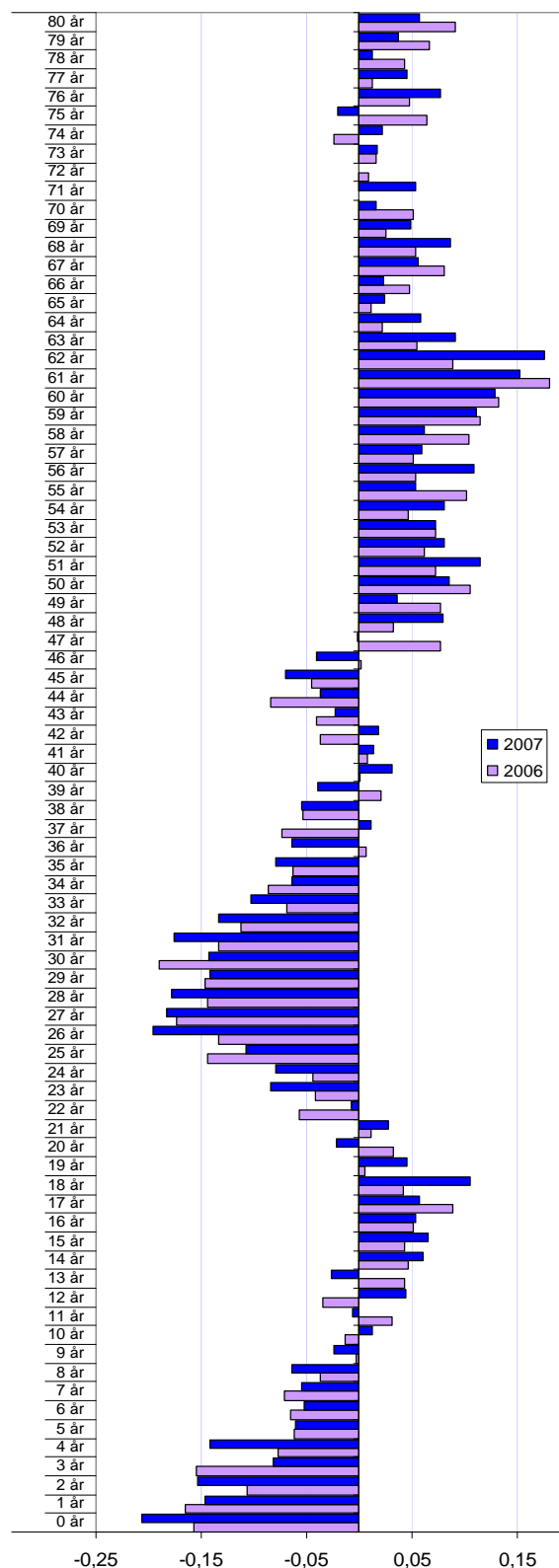
Fra 46 år og oppover er det igjen høyere andel i Grenland enn landsgjennomsnittet.

Aldersfordelingen reflekterer at mange flytter ut av regionen etter endt videregående skole. Det er forholdsvis lavest andel i aldersgruppen 25-30 år. Dette er også årsaken til at det er færre små barn, ettersom andelen kvinner i fødedyktig alder er lavere enn landsgjennomsnittet.

Det kan se ut til at en del flytter inn i regionen etter at de passerer 30 år, og at de tar med seg barn.

Telemark har sterk negativ flyttebalanse i aldersgruppen 20-29 år, men positiv flyttebalanse både for de over 40, og for barn under 15 år.

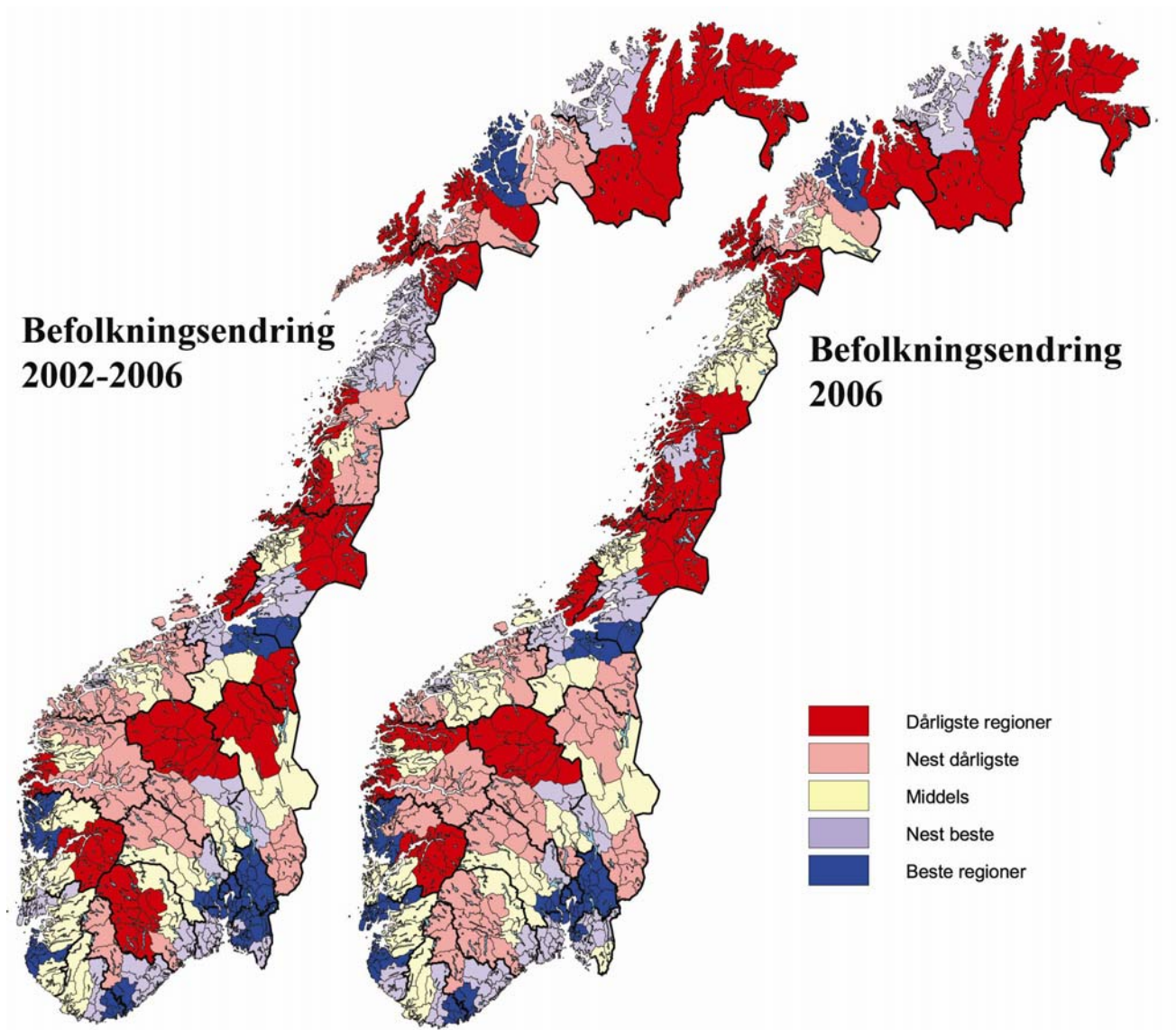
Det ser ut til at mønstrene i aldersfordelingen forsterker seg i 2007. Andelen nyfødte i 2007 er lavere enn for 2006. Samtidig er det også økende underskudd i en del årsklasser mellom 25 og 35 år. Mange av årskullene blant de middelaldrende øker sitt overskudd.

Figur 5: Avvik i andelen av befolkningen i ulike alderstrinn mellom Grenland og Norge, Data: SSB.

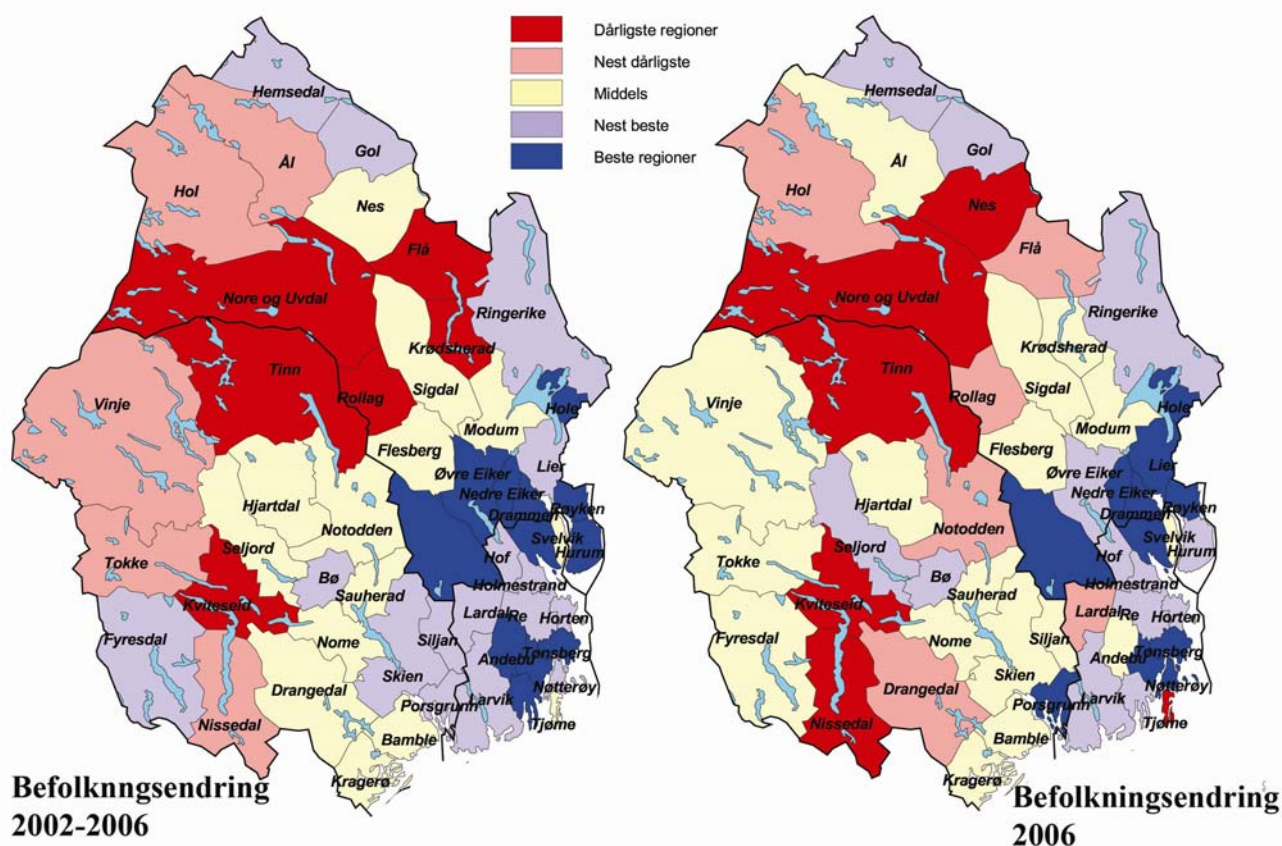
Kart med befolkningsendringer

Figur 6: Endring i folketall i 2006 og i perioden 2002-2006 i 83 regioner i Norge. Regionene er rangert i forhold til hverandre, slik at det er fem kategorier med like mange regioner i hver.

Veksten i folketallet er konsentrert til områdene rundt storbyene Oslo, Kristiansand, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø. Regioner med sterk nedgang i folketallet finner vi i perifere områder i Sør-Norge, og i Nord-Norge. Som vi ser er Grenland markert med lys blå, som betyr at regionen plasserer seg blant de regionene som har nest høyest økning i folketallet.

Figur 7: Endring i folketall i 2006 og i perioden 2002-2006 i kommunene i BTV. Kommunene i Norge er rangert i forhold til hverandre, slik at det er fem kategorier med like mange kommuner i hver.

I BTV er det sterk vekst i kommunene som er nærmest Oslo, mens de mer perifere kommunene har nedgang i folketallet. Kommuner som skiller seg ut er Hemsedal, Gol og Bø. I 2006 har også Seljord en god befolkningsutvikling til tross for at det er en liten kommune langt fra sentra.

Det er også et trekk at vekstområdet rundt Oslo har krympet. Mange kommuner som tidligere var innenfor vekstområdet rundt Oslo, har nå stagnerende folketall. Skien og Siljan har hatt stagnasjon i folketallet i 2006.

Nyetableringer

I denne rapporten måler vi etableringsaktiviteten gjennom å se på antall registreringer i Enhetsregisteret i prosent av eksisterende foretak. Holdingselskaper, og selskapstyper som ikke er næringsdrivende, er holdt utenfor statistikken.

I figuren er etableringsfrekvensen i Grenland målt for hvert år, og sammenliknet med etableringsfrekvensen for Telemark og Norge.

Etableringsfrekvensen i Grenland har ligget ganske nær landsgjennomsnittet, men i de to siste årene har Grenland hatt marginalt lavere etableringsfrekvens enn landsgjennomsnittet. Grenland har imidlertid langt høyere etableringsfrekvens enn resten av Telemark.

Etableringsfrekvensen i Grenland i 2006 var på 8,8 prosent, mens etableringsfrekvensen i Norge var 9,1 prosent.

Figur 8: Etableringsfrekvens i Grenland, Telemark og Norge. Datakilde: Enhetsregisteret.

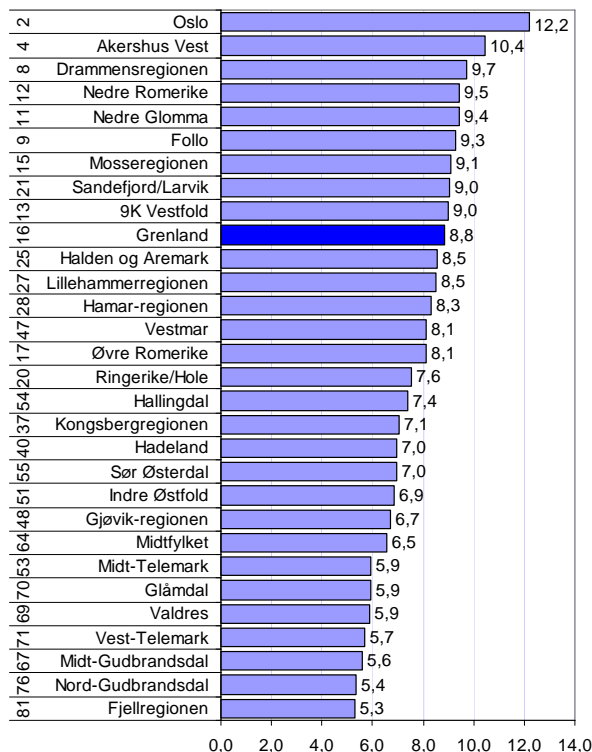
Etableringer i Grenland og andre regioner

Det er mulig å sammenlikne etableringsfrekvensen i Grenland med tilsvarende etableringsfrekvens i andre regioner. Dette er gjort i diagrammet til venstre.

Oslo har høyest etableringsfrekvens blant regionene på Østlandet i 2005. Regioner med høy etableringsfrekvens er ofte storbyregioner, eller regioner som ligger inntil storbyer.

Grenland er rangert som nr 19 i 2006.

Grenland er rangert som nr 16 når vi ser på gjennomsnittet de siste fem årene.

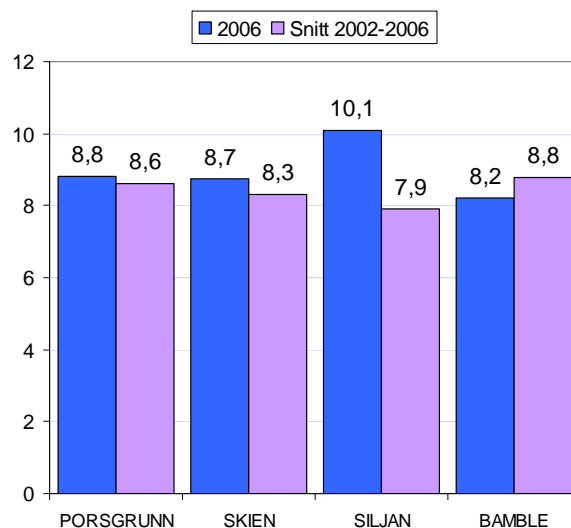
Figur 9: Etableringsfrekvens i 2006 i regionene på Østlandet. Tallene til venstre angir regionens rangering blant de 83 regionene i Norge i perioden 2002-2006. Datakilde: Enhetsregisteret.

Nyetableringer kommunevis

Etableringsfrekvensen kan også måles innenfor hver enkelt kommune. I figuren til venstre er etableringsfrekvensen i kommunene i Grenland vist, både for 2006, og for gjennomsnitt i perioden 2002-2006.

Porsgrunn, Skien og Siljan hadde høyere etableringsfrekvens i 2006, enn gjennomsnittet de siste fem årene, mens Bamble gikk noe tilbake. Bamble har likevel den høyeste etableringsfrekvensen de siste fem årene.

Siljan har høyest etableringsfrekvens i 2006, men ettersom dette er en liten kommune varierer etableringsfrekvensen mye fra år til år. Siljan har lavest etableringsfrekvens i gjennomsnitt de siste fem årene.

Figur 10: Etableringsfrekvens i kommunene i Grenland. Datakilde: Enhetsregisteret.

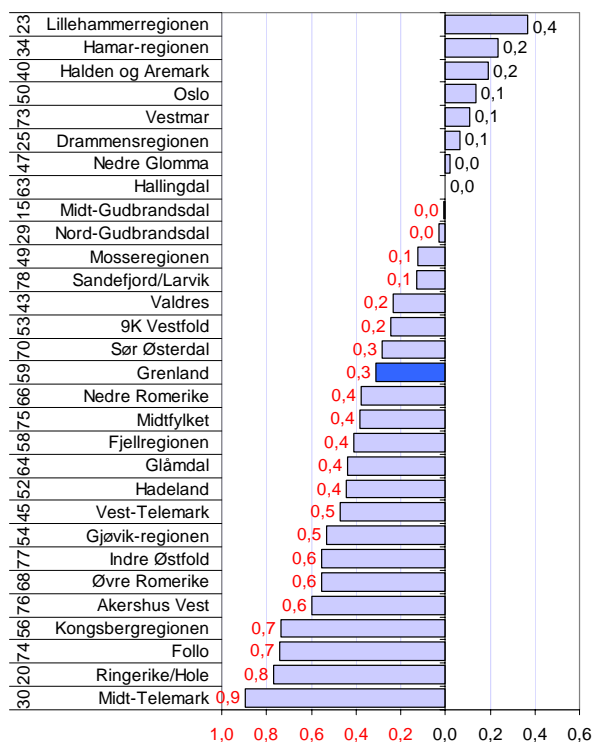
Faktisk og forventet etableringsfrekvens

Etableringsfrekvensen i et område blir sterkt påvirket av næringsstrukturen. Dersom det er mange foretak i tjenesteyting, vil det medføre mange nyetableringer og nedleggelse. Etableringsfrekvensen blir også positivt påvirket dersom befolkningen er stor og voksende.

I figuren til venstre har vi beregnet hvilken etableringsfrekvens regionene "normalt" vil få når vi tar hensyn til næringsstruktur, befolkningsvekst og størrelse. Deretter har vi målt avviket mellom faktisk og "normal" næringsstruktur.

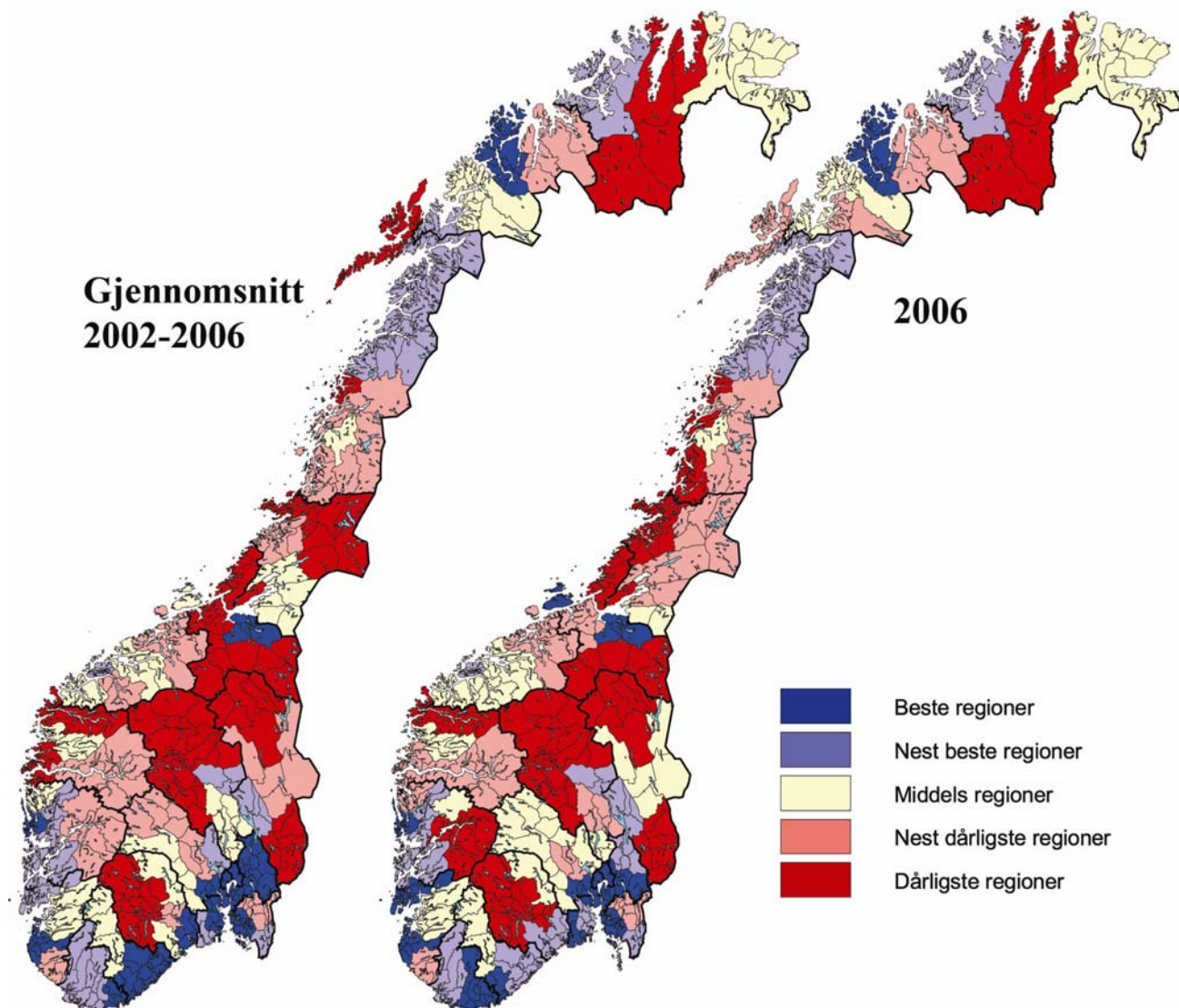
Vi ser da at selv om Oslo er den regionen som har høyest etableringsfrekvens, ligger verdien likevel bare 0,1 prosent over normalen. På Østlandet er det Lillehammerregionen som har høyest etableringsfrekvens i forhold til normalen.

Grenland har en etableringsfrekvens som ligger 0,3 prosent under forventningen.

Figur 11: Avvik mellom faktisk og forventet etableringsfrekvens i regionene på Østlandet i 2006.

Kart over etableringsfrekvens i regionene

Kartene viser variasjon i etableringsfrekvens blant regionene i Norge.

Mange regioner i den sørligste delen av Norge, spesielt langs kysten, har høy etableringsfrekvens. Nord-Norge har også en del regioner som hevder seg når det gjelder nyetableringer.

Mange regioner i fjellstrøkene i Sør-Norge har lav etableringsfrekvens.

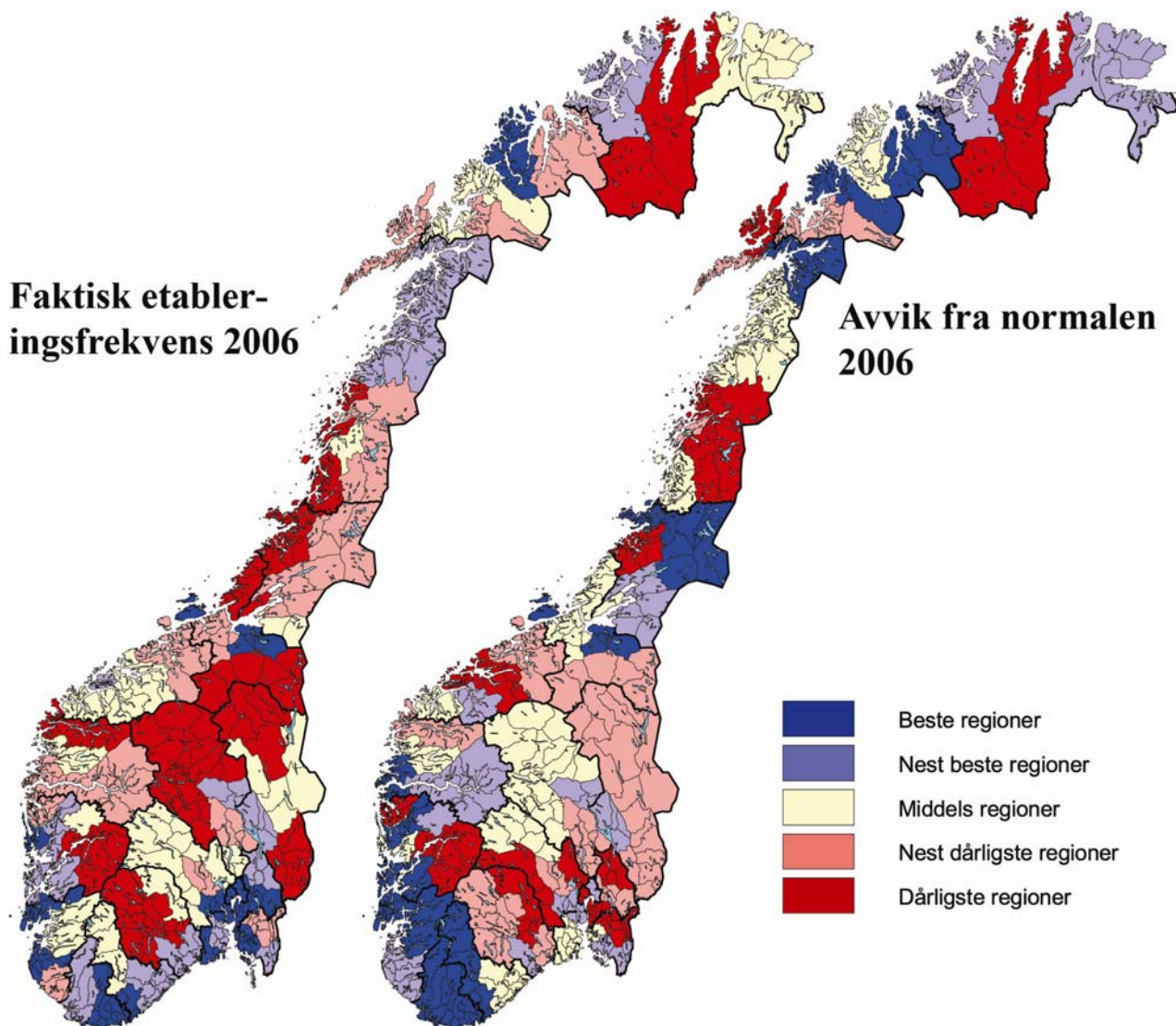
Vi kan også se at mønstrene når det gjelder regionale variasjoner i etableringsfrekvens er ganske stabile. Det er liten forskjell på kartet med gjennomsnittstall og kartet med 2006-tall.

Grenland er med i beste kategori når vi måler

gjennomsnittet, men i nest beste kategori i 2006. Det er 17 regioner som er med i beste kategori. Grenland er nr 16 siste fem år, men nr 19 i 2006. Regionen ligger således på vippen mellom beste og nest beste regioner.

Kart med forventet etableringsfrekvens

I kartene over er den faktiske etableringsfrekvensen i 2006 sammenliknet med avvik fra "normal" etableringsfrekvens.

Vi ser at det er mange regioner rundt Oslofjorden, og langs kysten ned til Kristiansand som har høy faktisk etableringsfrekvens. Dette skyldes at dette er regioner med gunstig næringsstruktur og høy vekst i befolkningen. Når vi korrigerer for dette, i kartet til høyre, ser vi at ingen av regionene i dette området har særlig høy etableringsfrekvens i forholdet til forventet etableringsfrekvens.

Det er i området sørvest i landet, samt i Trøndelag hvor vi finner regioner som har

høyest etableringsfrekvens gitt forutsetningene. Grenland er faktisk i nest dårligste gruppe når vi sammenlikner den faktiske etableringsfrekvensen i 2006 med normalen.

Attraktivitet

Deler av flyttestrømmene mellom regionene kan forklares av endringer i arbeidsmarkedet. I figuren til venstre ser vi sammenhengen mellom endringer i antall arbeidsplasser og netto flytting i regionene. Ca 48 prosent av flyttemønsteret kan forklares av endringer i antall arbeidsplasser i regionene.

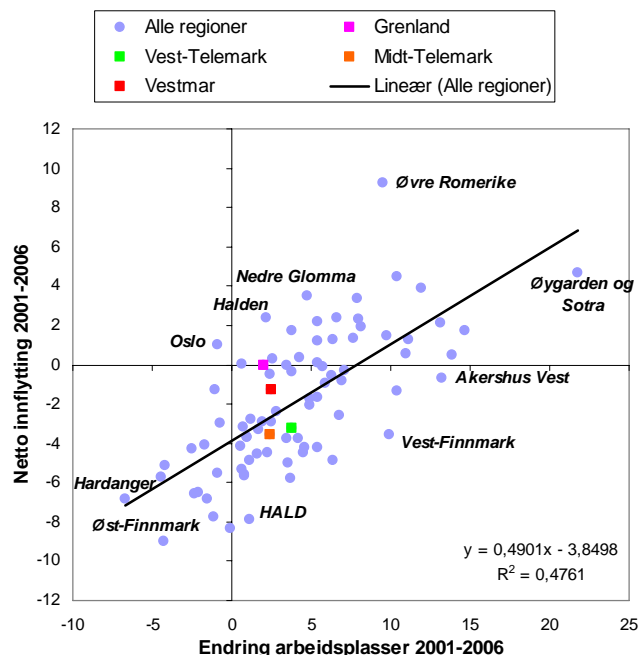
Dette betyr samtidig at 52 prosent av flyttemønsteret skyldes andre forhold enn arbeidsmarkedet. Enkelte regioner er mer attraktive enn andre, og trekker til seg folk av andre årsaker enn arbeid.

Oslo har f eks en nedgang i antall arbeidsplasser i perioden 2001-2006, men har likevel netto innflytting fra andre deler av landet. Også regioner som Haldenregionen, Nedre Glomma og Øvre Romerike har mer innflytting enn hva som kan forklares av økning i arbeidsplasser.

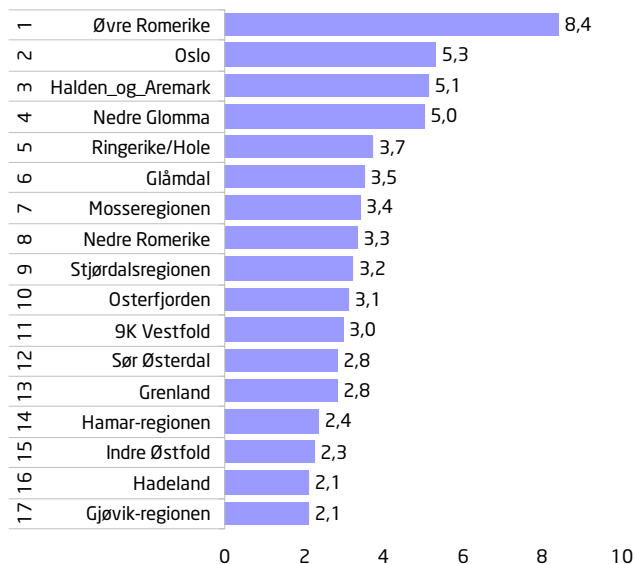
Grenland hadde lavere økning i antall arbeidsplasser fra 2001 til 2006 enn landsgjennomsnittet. Likevel hadde regionen balanse mellom inn- og utflytting i denne perioden. Grenland har dermed bedre flyttebalanse enn forventet ut fra utviklingen i arbeidsmarkedet.

I figuren til venstre har vi rangert regionene i Norge med hensyn til attraktivitet. Øvre Romerike er rangert som den mest attraktive regionen. I denne regionen har netto innflytting mellom 2001 og 2006 vært 8,4 prosent høyere enn forventet ut fra endringen i antall arbeidsplasser.

Grenland er rangert som nr 13 med hensyn til attraktivitet. Grenland er dermed med blant de mest attraktive regionene i landet.

Figur 12: Regioner i Norge plassert etter vekst i arbeidsplasser (horisontal akse) og netto innenlands flytting (vertikal akse) i perioden 2001-2006.

Figur 13: Attraktivitetsindeksen, målt som avvik mellom faktisk og forventet innenlands flytting gitt endringer i arbeidsplasser i perioden 2001-2006, for de mest attraktive regionene i Norge.

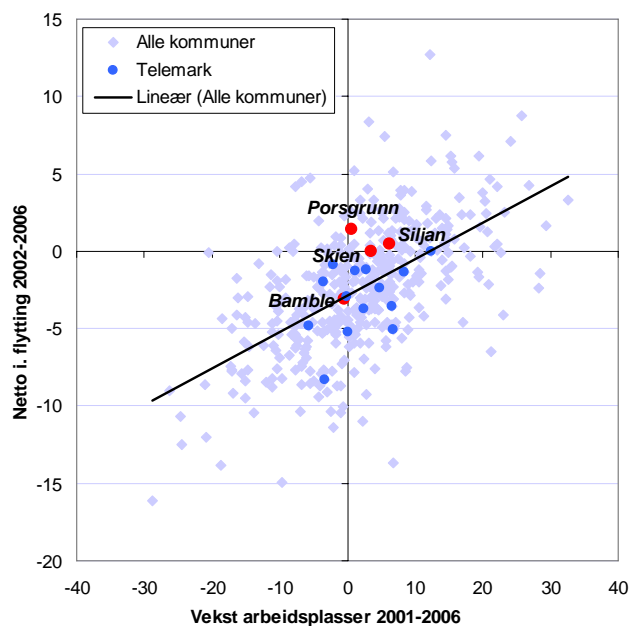
Attraktivitet i kommunene

Vi måler attraktivitet gjennom å se på kommunens netto innenlands flytting, i forhold til vekst i arbeidsplasser. Det er normalt en positiv sammenheng mellom nettoflytting og arbeidsplasser, som vist med linjen i diagrammet. Noen kommuner har imidlertid en bedre flyttebalanse enn veksten i arbeidsmarkedet tilsier. Disse kommunene vil derfor karakteriseres som attraktive. Kommuner som evner å trekke til seg innbyggere, vil i neste omgang også få stimulert næringslivet gjennom økt lokal etterspørsel. Attraktivitet blir viktigere, ettersom stadig større andel av sysselsettingen i næringslivet er rettet mot lokal etterspørsel. Folk pendler også stadig mer, og dermed blir det en svakere sammenheng mellom arbeidsplasser og befolkning.

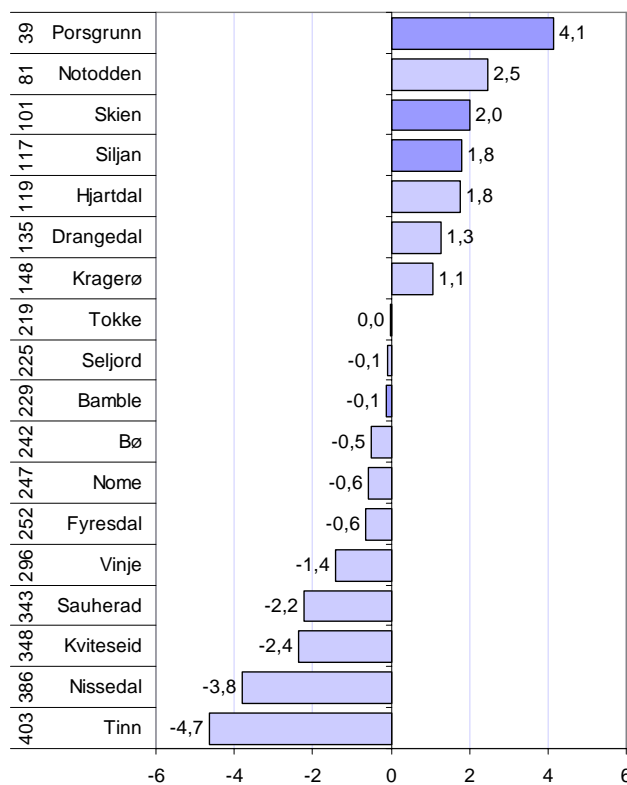
Kommunene i Grenland har hatt en svak utvikling i antall arbeidsplasser de siste fem årene. Ut fra dette skulle en statistisk forvente en viss netto utflytting til andre deler av landet. Vi ser av figur 13 at Porsgrunn og Siljan likevel har netto innflytting, mens Skien har omtrent balanse mellom inn- og utflytting. Ettersom flyttebalansen i disse kommunene er bedre enn veksten i antall arbeidsplasser skulle tilsi, vil vi karakterisere Porsgrunn, Skien og Siljan som attraktive. Bamble hadde nedgang i antall arbeidsplasser i perioden, og har en netto utflytting ganske nær forventningslinjen.

I figur 14 har vi rangert kommunene i Telemark med hensyn til attraktivitet. Denne indeksen viser differansen mellom faktisk netto innenlands innflytting og forventet innflytting basert på arbeidsplassveksten. Dette tilsvarer den vertikale avstanden mellom kommunens plassering i figur 13 og forventningslinjen.

Vi ser at Porsgrunn er den mest attraktive kommunen i Telemark, og nummer 39 i landet når det gjelder attraktivitet. Skien og Siljan er også attraktive. Bamble er så vidt under gjennomsnittlig attraktiv.

Figur 14: Sammenhengen mellom nettoflytting og endring i arbeidsplasser i kommuner i Norge og Telemark.

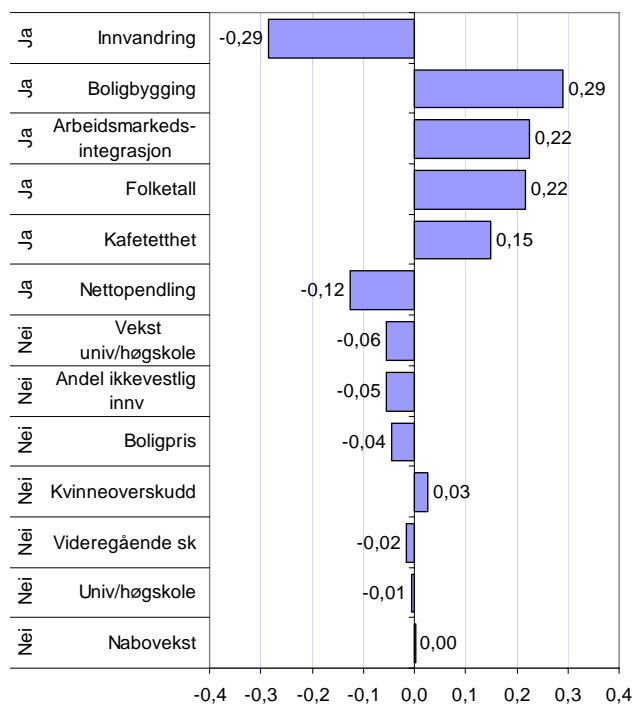

Figur 15: Attraktivitetsindeksen for kommuner i Telemark, periode 2002-2006. Tallene til venstre angir rangering på attraktivitetsbarometeret blant de 431 kommunene i Norge.

Hva forklarer attraktivitet i kommunene?

Kommunenes attraktivitet er analysert sammen med en rekke andre kjennetegn ved kommunene, for å forsøke å forklare variasjonen i attraktivitet.

Resultatene av denne statistiske analysen er vist i figur 15.

Figur 16: Sammenheng mellom ulike forklaringsfaktorer og nettoutflytting, justerte betaverdier. Forhold som har signifikant betydning er markert med "ja" til venstre i figuren.

Innvandring. Kommuner med høy innvandring har lavere attraktivitet. Forklaringen på dette er antakelig at mange distriktskommuner med synkende folketall har hatt høy innvandring i perioden. Innvandrerne er imidlertid svært mobile, og flytter ofte fra den kommunen de innvandrer til. Statistisk sett fører 100 innvandrere i perioden til netto utflytting på 73.

Boligbygging. Det er en klar positiv sammenheng mellom boligbygging og innflytting. Årsakssammenhengen her går antakelig begge veier. Høy innflytting fører til økt boligbygging, men kommunens tilrettelegging for boligbygging vil også kunne bety høyere innflytting. Det siste vil antakelig være mest merkbart i pressområder.

Arbeidsmarkedsintegrasjon er positivt for attraktiviteten. Kommuner som har gode pendlingsmuligheter er mer attraktive.

Størrelsen på **folketallet** i seg selv er attraktivt. Folkerike kommuner trekker til seg innflyttere.

Høy **kafetetthet** er positivt for attraktiviteten.

Nettopending virker negativt. Dette betyr at kommuner med høy netto utpendling har en tendens til å være mer attraktive. Dette er noe overraskende, ettersom kommuner med netto innpendling har overskudd på arbeidsplasser. Rent intuitivt skulle en forvente at slike kommuner trekker til seg nye innbyggere. En forklaring på dette er at kommuner med underskudd på arbeidsplasser kan sies å ha overskudd på folk. Dette overskuddet har kommunen opparbeidet seg over tid, kanskje nettopp fordi det er attraktivt å bosette seg der.

Skien og Porsgrunn er store kommuner, noe som gjør dem mer attraktive. Samtidig har alle kommunene tilgang på relativt store arbeidsmarked like utenfor kommunegrensene. Dette gjør hver enkelt kommune mer attraktiv.

Både Porsgrunn, Skien og Bamble har høy "kafefaktor", og vinner attraktivitet på dette.

I Porsgrunn har det blitt bygget relativt mange boliger de siste årene, mens i de tre andre kommunene har boligbyggingen vært forholdsvis svak. Dette forklarer delvis hvorfor Porsgrunn kommer ut som mer attraktiv enn de andre.

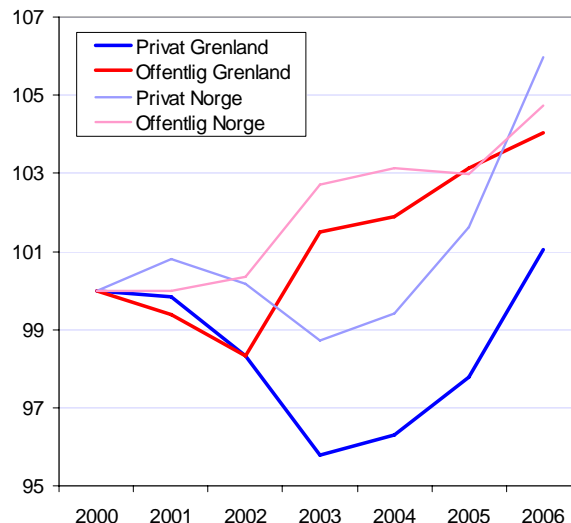
Når vi korrigerer attraktiviteten for alle kjente faktorer, kommer Porsgrunn fremdeles positivt ut, i den forstand at kommunen har en positiv "restfaktor".

Syssetling

Utviklingen i Grenland

Grenland mistet mange arbeidsplasser i privat næringsliv fra 2000 til 2003. Nedgangen var på over fire prosent i denne perioden. Rasjonalisering i prosessindustrien var hovedårsaken til denne nedgangen. Fra 2003 har utviklingen snudd, og det er igjen vekst i private arbeidsplasser. Antall arbeidsplasser i privat næringsliv er nå høyere enn i 2000. Denne veksten har vi også sett andre steder i landet.

Antall offentlige arbeidsplasser har økt i perioden, og ligger nesten fire prosent høyere i 2006 enn i 2000. Denne utviklingen er ganske lik utviklingen ellers i landet.

Figur 17: Utvikling i antall arbeidsplasser. Indeksert slik at nivået i 2000=100. Data: SSB.

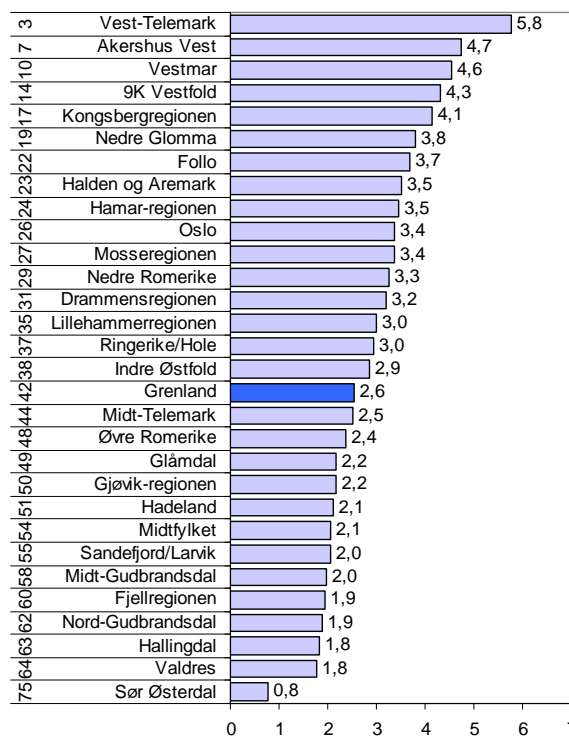
Regionene på Østlandet

Samtlige regioner på Østlandet hadde vekst i arbeidsplasser fra 2005 til 2006. Dette illustrerer den sterke konjunkturoppgangen, som forsetter med økt kraft i 2007.

Noe overraskende er Vest-Telemark på toppen blant Østlandsregionene, og nummer tre på landsbasis. Også Vestmar gjør det svært bra, som nummer tre på Østlandet og ti i Norge.

Grenland hadde en vekst på 2,6 prosent i 2006, noe som plasserer regionen litt under middels.

I 2006 slo virkningene av nedleggelsen av Union inn i statistikken. Dette medførte et betydelig bortfall av arbeidsplasser. På bakgrunn av det, er utviklingen faktisk ganske positiv. Veksten i antall arbeidsplasser i andre bedrifter har mer enn absorbert bortfallet av arbeidsplasser i Union.

Figur 18: Prosentvis vekst i antall arbeidsplasser i 2006 for regionene på Østlandet. Nasjonal ranking helt til venstre. Data: SSB.

Utvikling i de ulike bransjene

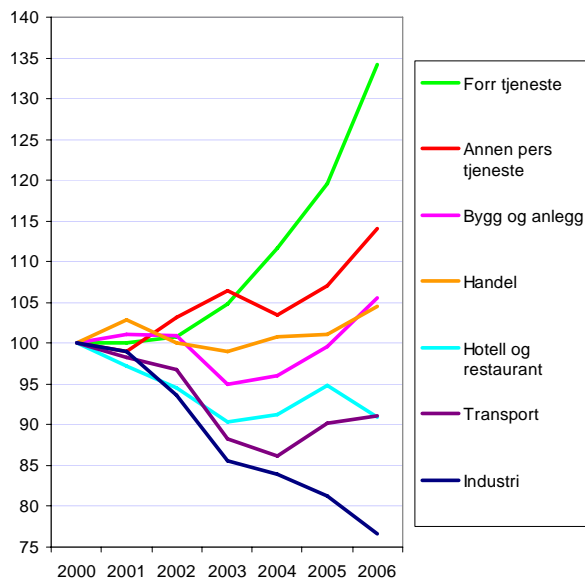
De ulike bransjene har hatt svært ulik utvikling de siste årene.

Forretningmessig tjenesteyting har hatt en formidabel vekst i antall arbeidsplasser, med nesten 35 prosent fra 2000 til 2006. Annen personlig tjenesteyting har også vokst mye.

Handel og bygg og anlegg har hatt vekst, men i gjennomsnitt mindre enn en prosent per år.

Hotell og restaurantnæringen og transport har hatt synkende antall arbeidsplasser. Her har nesten ti prosent av arbeidsplassene forsvunnet.

I industrien har nedgangen i antall arbeidsplasser vært på hele 23,3 prosent i hele perioden. Nesten hver fjerde arbeidsplass i Grenlandsindustrien har forsvunnet.

Figur 19: Utviklingen av antall arbeidsplasser i de ulike bransjene, indeksert slik at nivået i 2000=100. Data: SSB.

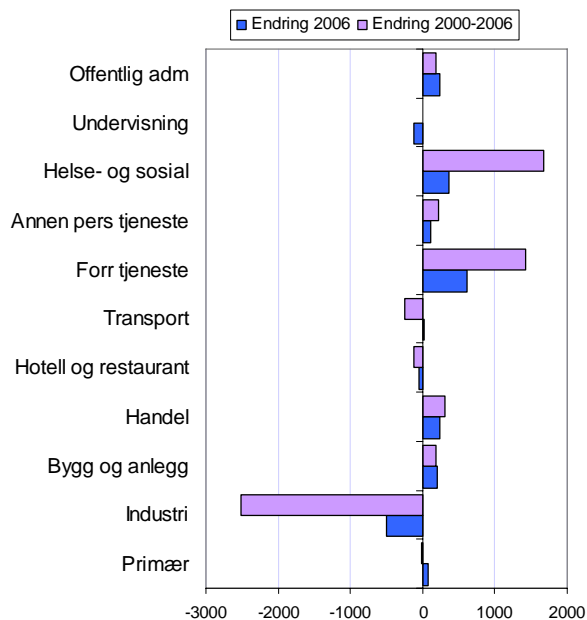
Strukturendringene

De store forskjellene i utviklingen mellom de ulike bransjene fører til store strukturendringer i næringslivets i Grenland.

2515 arbeidsplasser i industrien forsvant fra 2000 til 2006. Samtidig økte antall arbeidsplasser i forretningmessig tjenesteyting med 1419 og i helsevesenet med 1677. Disse bransjene mer enn absorberte nedgangen i industri-sysselsettingen.

Grenland er på rask vei bort fra å være en industriregion. Dette til tross for flere betydelige industrietableringer de siste årene, som f eks REC.

De andre bransjene har ikke hatt store endringer i perioden i absolutte tall.

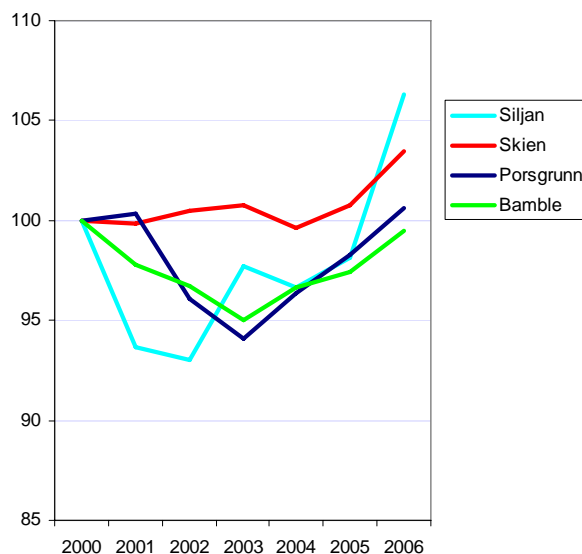
Figur 20: Endring i antall arbeidsplasser i 2006, og årlig endring i perioden 2000-2006. Data: SSB.

Arbeidsplassutvikling i kommunene

Alle de fire kommunene i Grenland har hatt vekst i antall arbeidsplasser de to siste årene.

I prosent er det Siljan som har hatt sterkest vekst. I absolutte tall er veksten mer beskjeden. Antall arbeidsplasser i Siljan økte fra 466 i 2005 til 505 i 2006.

Skien har den største veksten i antall arbeidsplasser. Økningen var på 627 arbeidsplasser fra 2005 til 2006.

Figur 21: Utvikling i arbeidsplasser, indeksert slik at nivået i 2000=100. Data: SSB.

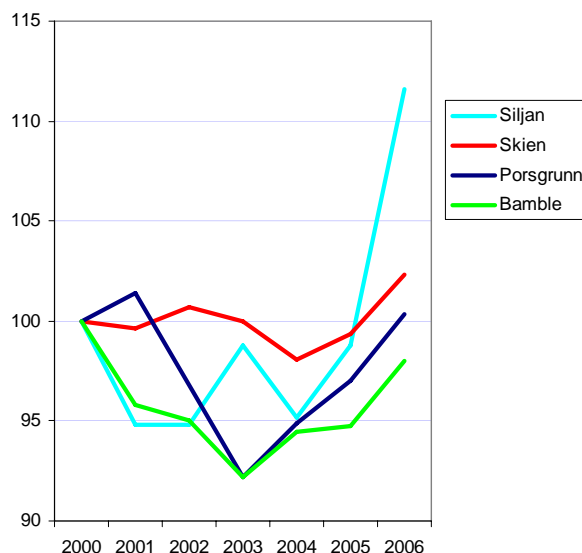
Private arbeidsplasser i kommunene

Det har vært sterkere svingninger i privat sektor enn i offentlig sektor. Industri-kommunene Porsgrunn og Bamble hadde dypere fall i antall arbeidsplasser fra 2000 til 2003, og sterkere vekst etter 2003.

Siljan hadde svært høy vekst i privat sektor siste år. Det er imidlertid ganske få private arbeidsplasser i Siljan, og økningen i 2006 var på 32 arbeidsplasser.

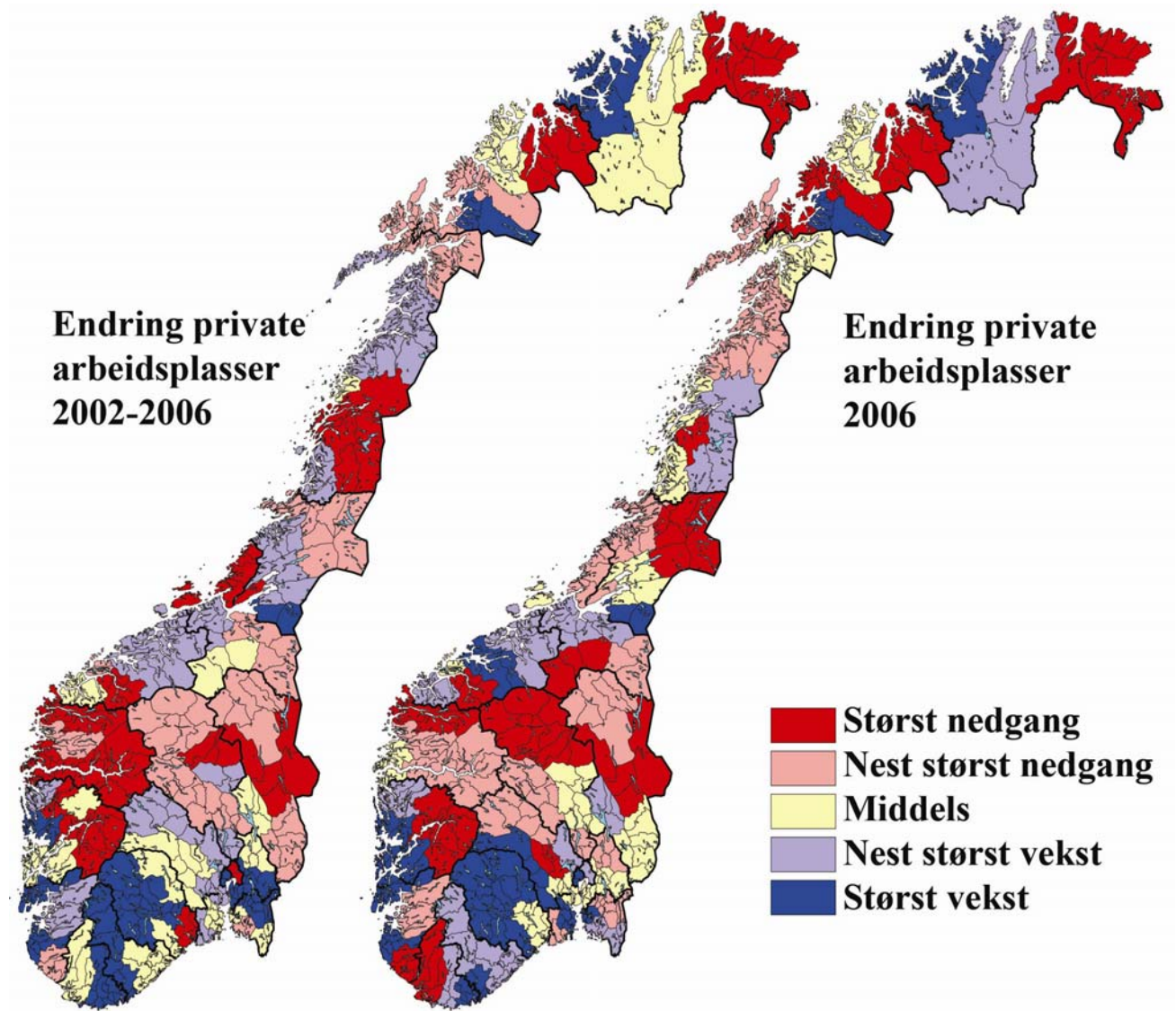
Utviklingen i Skien har vært mer stabil enn i de andre kommunene. Siste år i Skien var veksten i private arbeidsplasser på 445. Da var også tapet av nesten like mange arbeidsplasser i Union tatt. Det vil si at tapet av arbeidsplassene i Union halverte veksten i Skien i 2006.

I Porsgrunn steg antall private arbeidsplasser med 446 fra 2005 til 2006. Det er en vekst på en arbeidsplass mer enn i Skien.

Figur 22: Utvikling i arbeidsplasser i privat sektor, indeksert slik at nivået i 2000=100. Data: SSB.

Kart med endring i sysselsetting regioner

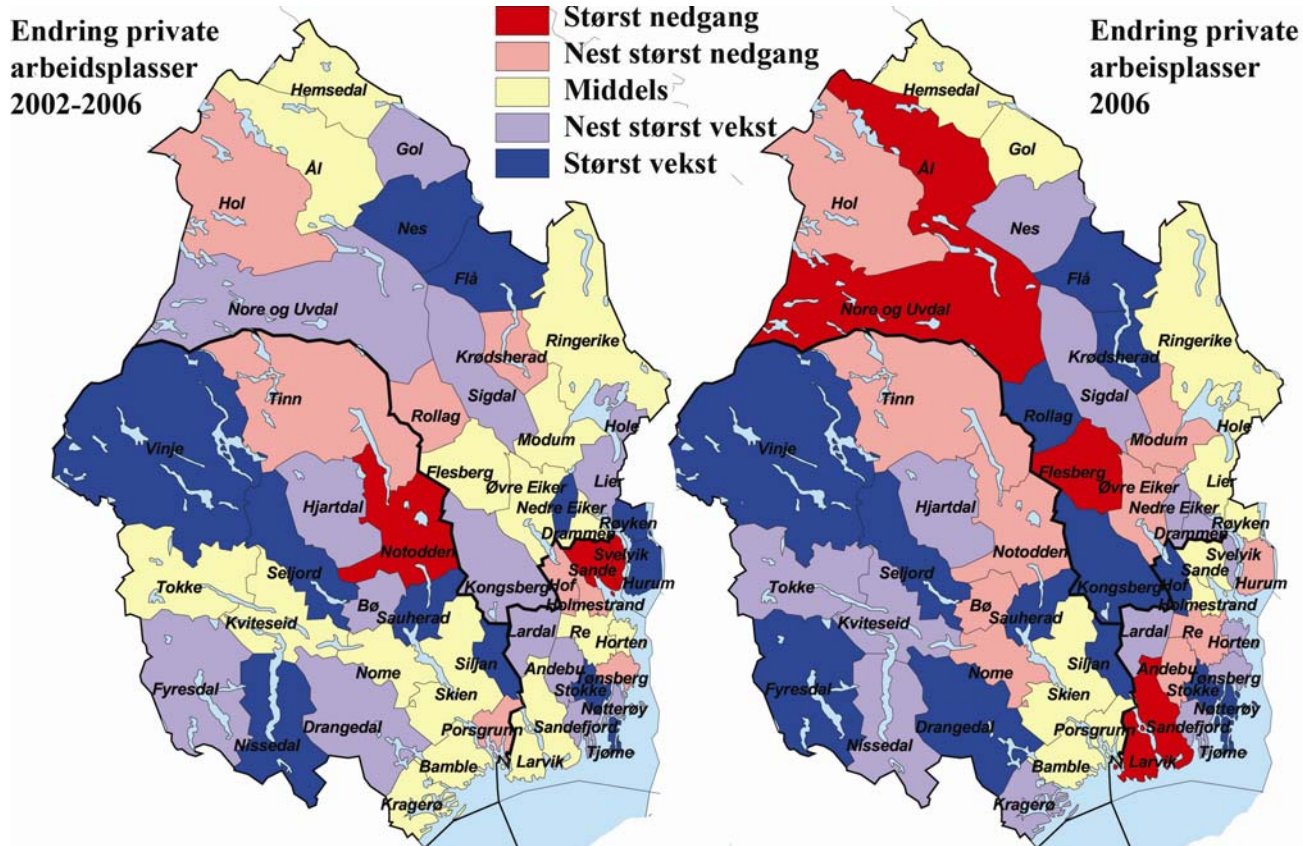
Kartene over viser variasjonene i vekst i arbeidsplasser i privat sektor i 2006, og siste fem år.

I den siste femårsperioden har Grenland tapt mange arbeidsplasser i industrien, og er dermed med blant regioner med størst nedgang. Vest- og Midt-Telemark har hatt en sterk vekst i privat sektor, og er blant regionene med størst arbeidsplassvekst.

I 2006 er både Vest-Telemark og Vestmar med blant regionene med størst sysselsettingsvekst i privat næringsliv. Grenland og Midt-Telemark hadde middels vekst i private arbeidsplasser.

Kart med vekst i privat sysselsetting, kommuner

Kartene over viser variasjonene i vekst i arbeidsplasser i privat sektor i 2006, og i siste fem år, for kommunene i BTV.

Her ser vi at Vest-Telemark og Vestmar har hatt sterk vekst i alle kommunene i 2006, og mange har også sterk vekst de siste femårsperioden. Dette er litt overraskende, ettersom disse regionene har hatt synkende folketall.

I Grenland har Skien, Porsgrunn og Bamble hatt middels vekst i privat sysselsetting i 2006.

I de siste fem årene har Porsgrunn hatt en dårligere utvikling enn gjennomsnittet, mens Bamble og Skien har hatt middels vekst.

Siljan har hatt sterk vekst både på kort og lang sikt, men er så liten at det ikke har særlig påvirkning på regionen.

Næringsstruktur

Vi kan analysere næringsstrukturen gjennom å se på hvordan sysselsettingen fordeler seg mellom de ulike næringene.

I figuren til venstre har vi sammenliknet næringsstrukturen i Grenland med næringsstrukturen i Norge.

Det som har vært framtrødende med næringsstrukturen i Grenland er den store andelen industri. Industriandelen har imidlertid sunket de siste årene, og i 2006 er 17,5 prosent av arbeidsplassene i regionene i industrien. Dette er fremdeles høyere enn landsgjennomsnittet på 13,6 prosent.

Ellers er bygg og anleggsnæringen og helsesektoren større enn landsgjennomsnittet.

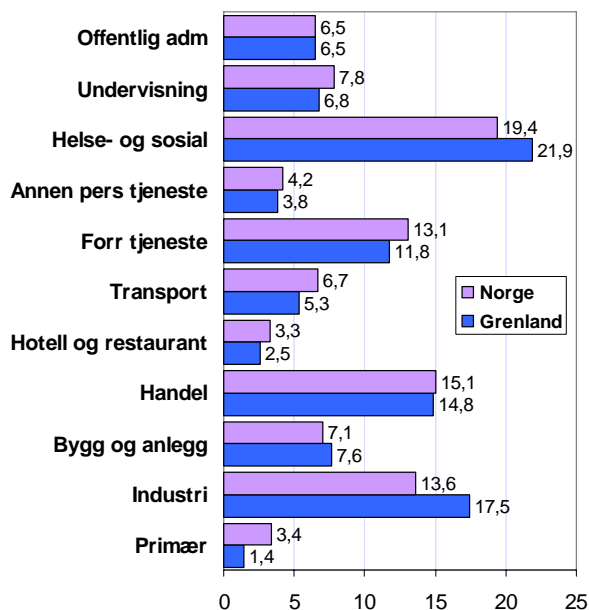
I de andre næringene er sysselsettingen i Grenland relativt mindre enn landsgjennomsnittet. Dette gjelder spesielt primærnæringer, transport, hotell og restaurant og forretningsmessig tjenesteyting.

Industrien i Grenland

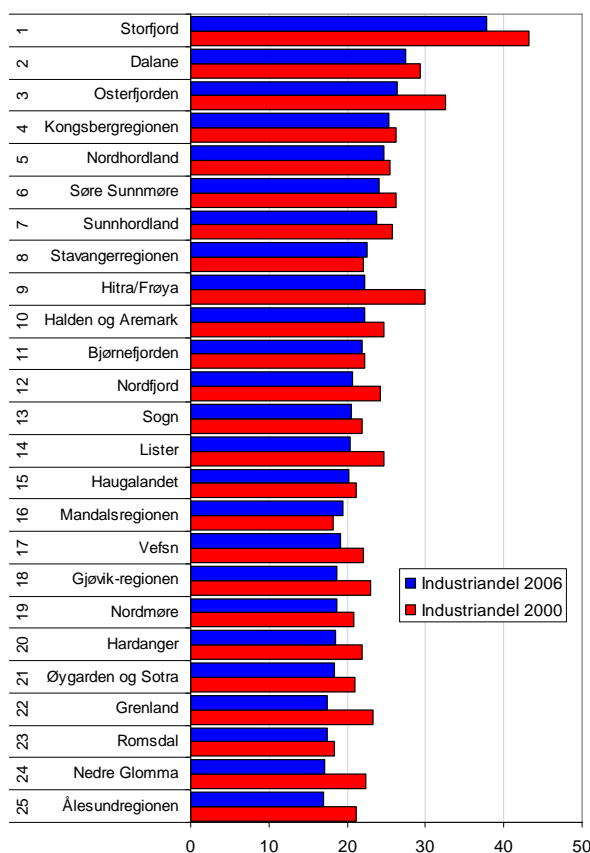
Grenland har vært en stor industriregion, men industriandelen har falt de siste årene. I figuren har vi rangert regionene etter industriens andel av sysselsettingen, og viser de 25 regionene med høyest andel industri.

Grenland er nå nummer 22 av 83 regioner når det gjelder industriandel. I 2000 var Grenland nummer 12. Nesten alle regionene har lavere industriandel i 2006 enn i 2000. Unntak er Stavangerregionen og Mandalsregionen, som har økt industriandelen i perioden.

Fallet i industriandelen i Grenland er langt større enn i de fleste andre industriregioner. Bare tre regioner har større fall i industriandelen fra 2000 til 2006 enn Grenland. En av disse er Vestmar.

Figur 23: Prosentvis fordeling av arbeidsplassene på hovednæringer i 2006. Data fra SSB.

Figur 24: Prosentvis andel industri av samlet antall arbeidsplasser. Data fra SSB.

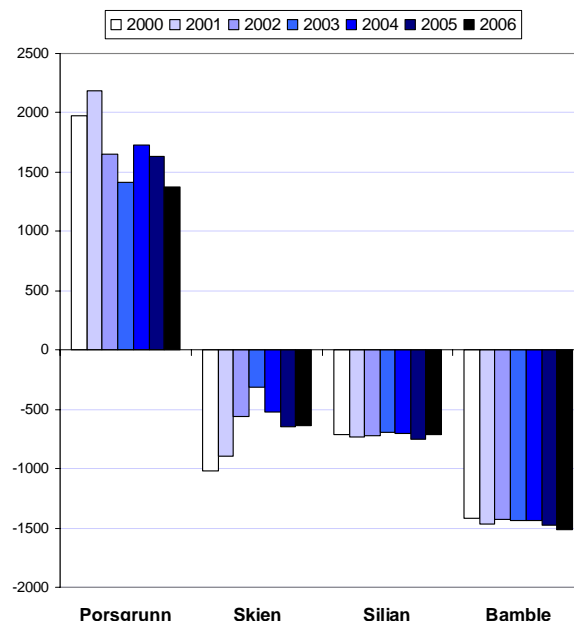
Pendling

Netto innpendling i kommunene i Grenland

Mange arbeidstakere krysser kommunegrensene for å arbeide i andre kommuner. Dersom et område har flere arbeidstakere enn arbeidsplasser, må en del av arbeidstakerne finne arbeid utenfor området.

I figuren til venstre er nettoppendlingen i de fire Grenlandskommunene illustrert. Porsgrunn har et overskudd på arbeidsplasser på 1371. De andre kommunene i Grenland har underskudd på arbeidsplasser.

Overskuddet på arbeidsplasser i Porsgrunn har vært synkende de siste årene. Skien og Bamble har også en negativ utvikling, med økende underskudd på arbeidsplasser.

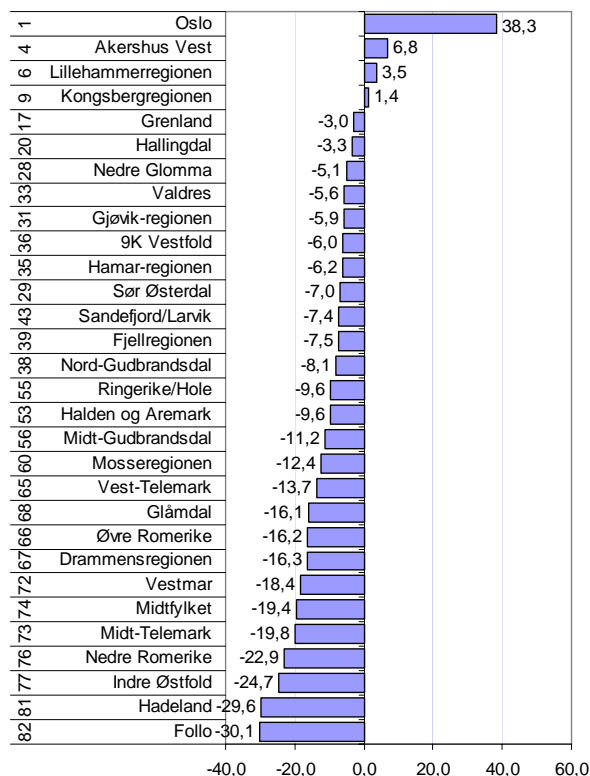
Figur 25: Netto innpendling - overskudd på arbeidsplasser, i perioden 2000-2006. Datakilde: SSB.

Pendling i ulike regioner

Vi kan også sammenlikne Grenlands underskudd på arbeidsplasser med andre regioner på Østlandet. Det som kjennetegner arbeidsmarkedet på Østlandet er at Oslo har et stort overskudd på arbeidsplasser. Det er over 100.000 personer (netto) som pendler inn til Oslo fra andre deler av landet.

Det er bare fire regioner på Østlandet som har overskudd av arbeidsplasser, det er Oslo, Akershus Vest, Lillehammer- og Kongsbergregionen. Grenlands lille underskudd på arbeidsplasser plasserer regionen på femteplass når det gjelder selvforsyningsgrad av arbeidsplasser av regionene på Østlandet.

På landsbasis er Grenland nr 17 av 82 regioner når det gjelder netto innpendling.

Figur 26: Netto innpendling i prosent av bosatte arbeidstakere i regionene på Østlandet i 2006. Tallene til venstre angir rangeringen blant regionene i Norge mht nettoppendling. Datakilde: SSB.

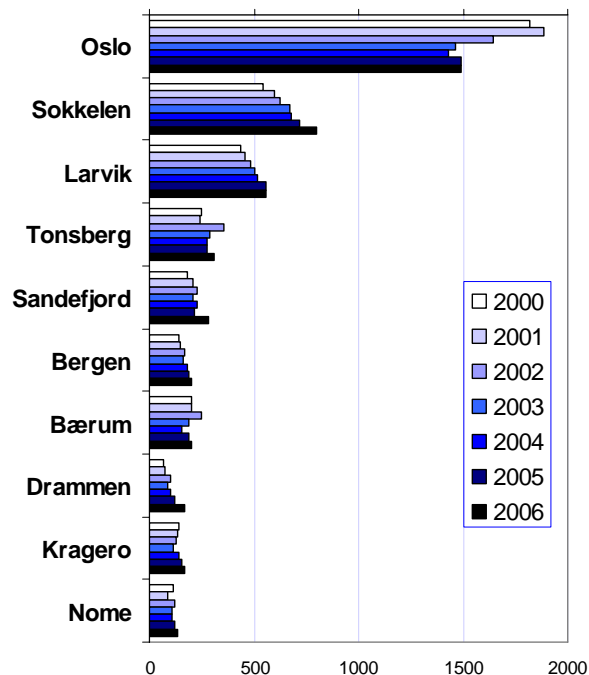
Utpending fra Grenland

I figuren til venstre ser vi de kommunene som har flest arbeidstakere fra Grenland.

Oslo er den kommunen med klart flest arbeidstakere fra Grenland. Det er 1493 personer som er bosatt i Grenland som arbeider i Oslo. I 2005 og 2006 økte antall pendlere fra Grenland til Oslo igjen, etter en nedgang de foregående årene.

Det er 796 personer som arbeider på Sokkelen. Antallet som arbeider på sokkelen er økende. Andre kommuner med mange arbeidstakere fra Grenland er Larvik (556), Tønsberg (310), og Sandefjord (281).

Antallet arbeidstakere fra Grenland som arbeider i andre Telemarkskommuner er lavt. En del pendler imidlertid til Kragerø (166), Nome (134), Notodden (62) og Bø (50). Det er over dobbelt så mange som pendler til Vestfold, enn som pendler til andre Telemarkskommuner.

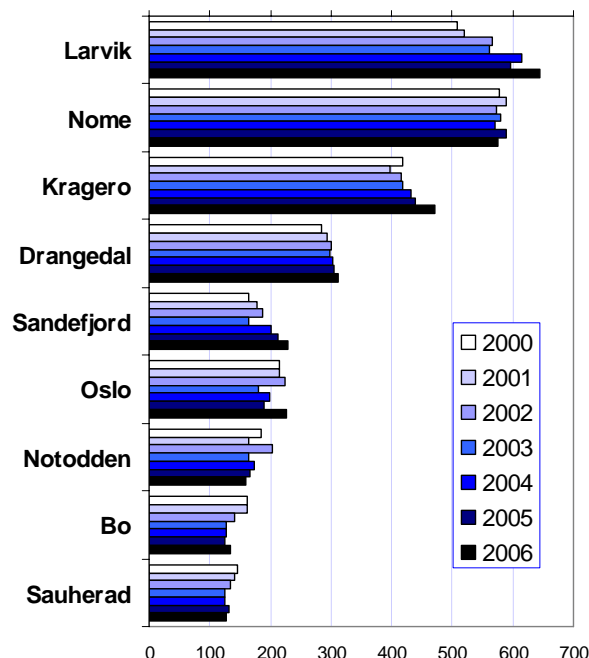
Figur 27: Antall arbeidstakere fra Grenland som pendler ut av regionen 2000-2006. Datakilde: SSB.

Innpendling til Grenland

I diagrammet til venstre er det vist antall personer som pendler inn til Grenland fra andre kommuner.

Utenom Telemark er det Larvik (645), Sandefjord (229) og Oslo (226) som leverer flest arbeidstakere til Grenland. Det er flere personer fra Larvik som arbeider i Grenland, enn omvendt. Pendling mellom Grenland og Vestfold øker begge veier.

Listen med kommuner som har mange sysselsatte som pendler inn til Grenland er i stor grad dominert av andre kommuner i Telemark. Grenland sysselsetter dermed mange personer fra det øvrige Telemark, mens personer fra Grenland i mindre grad drar nytte av arbeidsmarkedet i det øvrige Telemark.

Figur 28: Antall arbeidstakere utenfor Grenland som pendler inn til regionen 2000-2006. Datakilde: SSB.

Vekst

For å undersøke regionale variasjoner i næringslivets vekst, har vi målt hvor stor andel av foretakene i ulike områder som har omsetningsvekst høyere enn prisstigningenⁱⁱ. Datakilde for dette kapitlet er regnskapsregisteret i Brønnøysund.

Andel vekstforetak i Grenland, Telemark og Norge

I figuren ser vi utviklingen i andel vekstforetak i Grenland, Telemark og Norge i perioden 1999-2006.

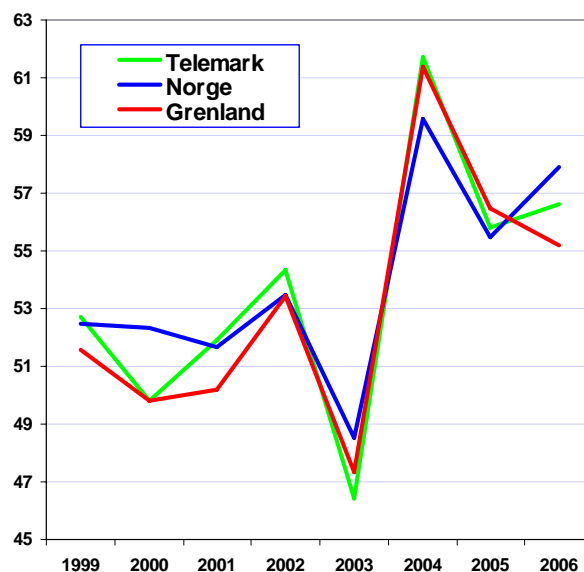
Vi ser at Grenland hadde en dypere bunn i 2003 enn landsgjennomsnittet, og en høyere topp i 2004. I 2005 sank andel vekstforetak både i Norge og i Grenland, men Grenland hadde fremdeles en høyere andel vekstforetak enn landsgjennomsnittet.

I 2006 økte andelen vekstforetak igjen på landsbasis, mens andelen vekstforetak sank i Grenland. Dermed var andelen vekstforetak i Grenland klart under gjennomsnittet.

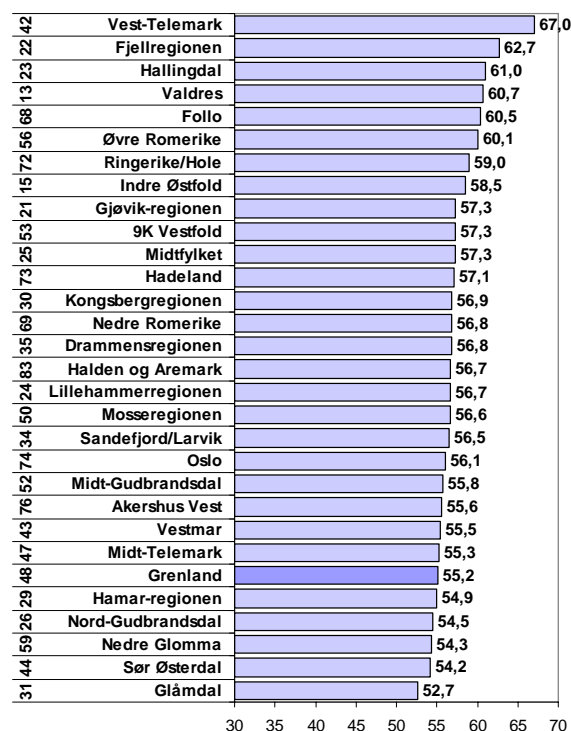
Andel vekstforetak i Grenland og andre regioner

Noe overraskende er det Vest-Telemark som har høyest andel vekstforetak av regionene på Østlandet. Når vi ser at andre regioner med mange vekstforetak er Valdres, Hallingdal og Fjellregionen, er det nærliggende å anta at boomen i hyttemarkedet er årsaken.

Grenland har bare fem av 30 regioner på Østlandet under seg på denne statistikken. På landsbasis er det ti regioner med lavere andel vekstforetak. Grenland var dermed svært nær å komme på "ti på bunn" når det gjelder vekst i årets Nærings-NM.

Figur 29: Prosentvis andel av regnskapspliktige foretak med realvekst i omsetning.

Figur 30: Andel av regnskapspliktige foretak med realvekst i omsetning.

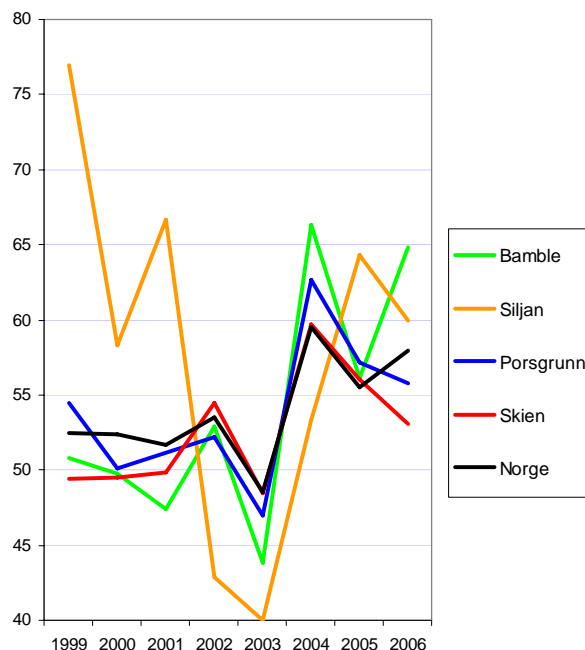
Utvikling i veksten i kommunene

Siljan har få regnskapspliktige virksomheter, og derfor varierer andel vekstforetak ganske mye fra år til år.

Både Porsgrunn, Skien og Bamble hadde høyere andel vekstforetak enn gjennomsnittet i 2004 og 2005.

I 2006 hadde Bamble og Siljan høyest andel vekstforetak, godt over landsgjennomsnittet. Disse kommunene utgjør imidlertid ikke så mye for gjennomsnittet i Grenland.

I både Skien og Porsgrunn sank andelen vekstforetak i 2006. I Skien var nedgangen størst.

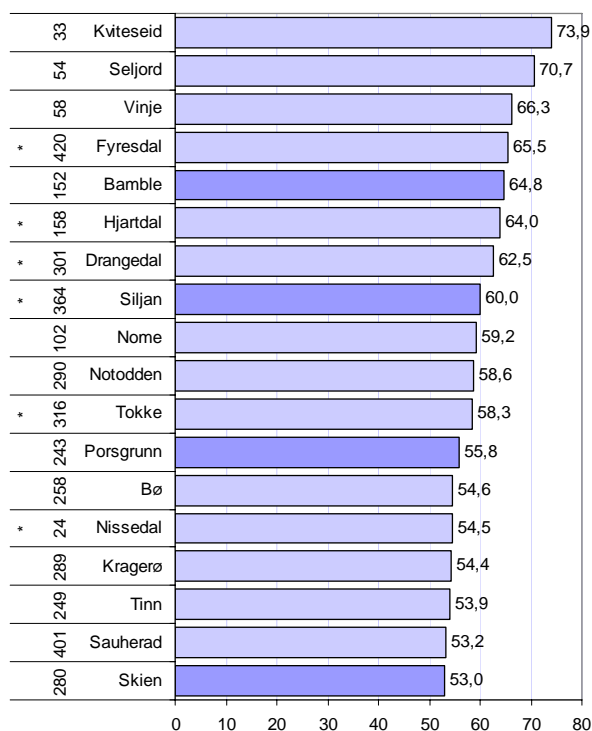
Figur 31: Prosentvis andel av regnskapspliktige foretak med realvekst i omsetning.

Vekst i kommunene i Telemark

Veksten i Bamble plasserte kommunen på femteplass i Telemark, bak fire kommuner fra Vest-Telemark.

Siljan og Porsgrunn har henholdsvis litt over og litt under gjennomsnittlig andel vekstforetak.

Skien hadde lavest andel vekstforetak av alle kommunene i Telemark.

Figur 32: Andel foretak med realvekst i kommunene i Grenland. Rangering i forhold til andre kommuner i landet med hensyn til vekst de siste fem årene er vist til venstre. Kommuner med * har mindre enn 50 regnskapspliktige virksomheter.

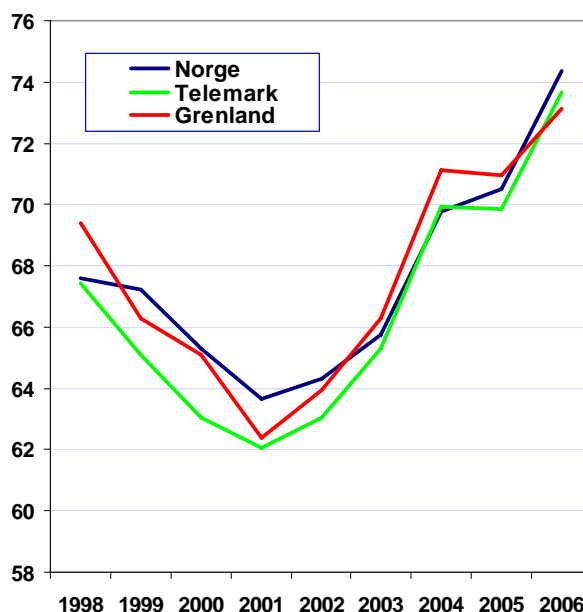
Lønnsomhet

Regionale variasjoner i næringslivets lønnsomhet måler vi gjennom å se på andelen foretak som går med overskudd. Datakilde i dette kapitlet er regnskapsregisteret i Brønnøysund.

Lønnsomhet i Grenland, Telemark og Norge

Grenland hadde relativt svak lønnsomhet i næringslivet i årene 1999 til 2001. I årene 2003-2005 var andelen lønnsomme foretak i Grenland godt over landsgjennomsnittet. Grenland har tidligere alltid hatt høyere andel lønnsomme foretak enn resten av Telemark.

I 2006 økte andelen lønnsomme foretak i hele landet, men økningen var svakere i Grenland enn ellers i Telemark og Norge. Dermed ble andelen lønnsomme foretak lavere i Grenland i 2006 enn både fylkes- og landsgjennomsnitt.

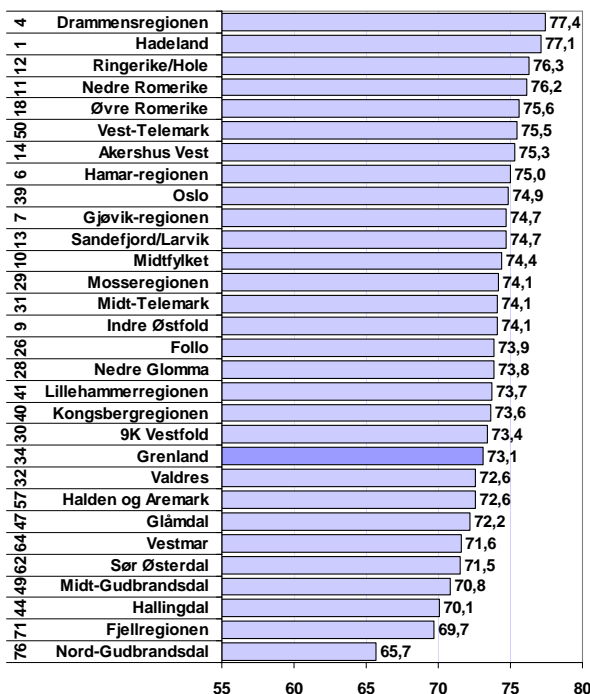
Figur 33: Prosentvis andel av regnskapspliktige foretak med positivt resultat.

Lønnsomhet i Grenland og andre regioner

I figuren har vi sammenliknet lønnsomheten i næringslivet i Grenland med andre regioner på Østlandet.

Grenland har en andel lønnsomme bedrifter som er under gjennomsnittet av regionene på Østlandet.

Tradisjonelt har næringslivet i Grenland vært forholdsvis lønnsomt, og vi kan se av figuren at Grenland er nummer 34 av 83 regioner med hensyn til lønnsomhet de siste fem årene. Dette er etter at den relativt dårlige lønnsomheten i 2006 er tatt med. I 2006 ble Grenland rangert på plass nummer 46 av 83 regioner. Det er første gang Grenland er blant regionene i nedre halvdel for denne indikatoren.

Figur 34: Prosentvis andel av regnskapspliktige foretak med positivt resultat. Til venstre vises rangering med hensyn til de siste fem årene.

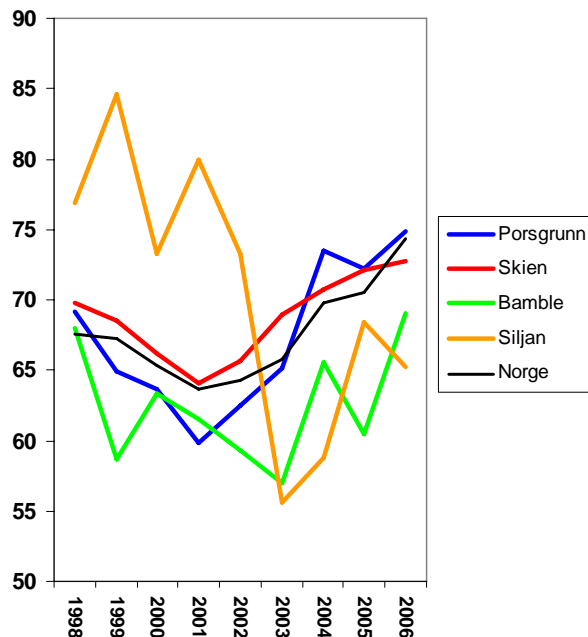
Utvikling lønnsomhet i kommunene i Grenland

Siljan har få regnskapspliktige virksomheter, og derfor varierer andel lønnsomme foretak ganske mye fra år til år.

Skien har fram til 2006 hatt høyere andel lønnsomme foretak enn landsgjennomsnittet. I 2006 hadde Skien for første gang en lavere andel lønnsomme foretak enn landsgjennomsnittet.

Porsgrunn har hatt ganske store svingninger i lønnsomheten. I de siste tre årene har imidlertid lønnsomheten i næringslivet i Porsgrunn vært over landsgjennomsnittet.

Bamble har stort sett hatt ganske lav lønnsomhet i næringslivet.

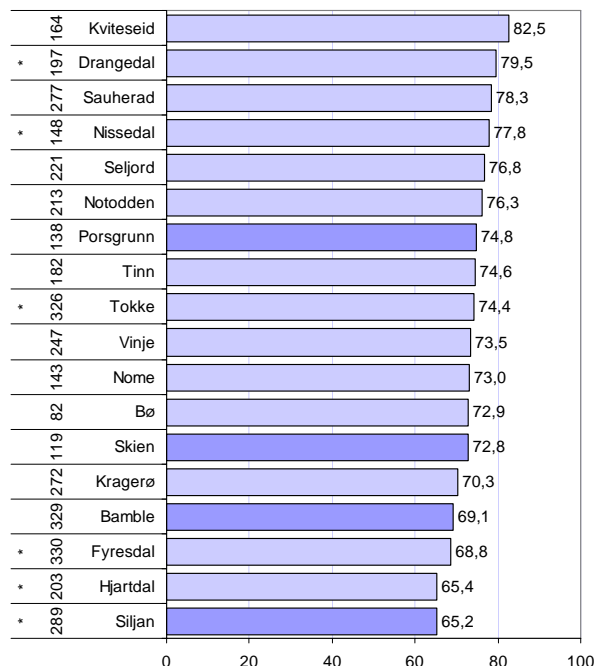
Figur 35: Andel lønnsomme foretak i kommunene i Grenland i perioden 1998-2006

Lønnsomhet i kommunene i Telemark

Kommunene i Grenland plasserer seg ganske beskjedent blant kommunene i Telemark når det gjelder lønnsomhet i 2006. Porsgrunn er nummer syv i fylket med hensyn til lønnsomhet.

De andre kommunene i Grenland plasserer seg i den laveste enden.

Ser vi på gjennomsnittet de siste fem årene, er Skien nest best i Telemark, bare slått av Bø, som heller ikke hadde et spesielt lønnsomt år i 2006.

Figur 36: Andel lønnsomme foretak i kommunene i Grenland. Rangering i forhold til andre kommuner i landet med hensyn til lønnsomhet de siste fem årene er vist til venstre. Kommuner med * har mindre enn 50 regnskapspliktige virksomheter.

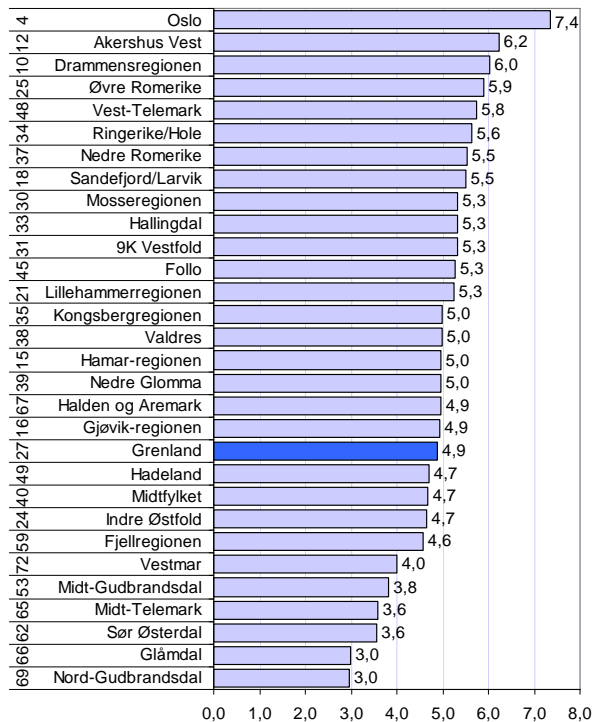
Næringslivsindeksen

Næringslivsindeksen er et samlet mål for hvor vellykket næringsutviklingen har vært i et område.

Næringslivet er vurdert i forhold til fire faktorer: Vekst i omsetning, nyetableringer, lønnsomhet og størrelse i forhold til folketall (næringsstetthet).

Indeksen er konstruert slik at den regionen som har lavest verdi på en av indikatorene får indeks 0, kommunen i midten får 5 og den regionen som har høyest verdi får verdi 10. Deretter er kommunene rangert i forhold til gjennomsnittlig verdi for de fire indikatorene. En poengsum på 5 innebærer et gjennomsnitt.

Figuren til høyre viser hvordan regionene på Østlandet skårer på næringslivsindeksen i 2006. Grenland oppnådde en skår op 4,9 i 2006 og ble rangert som nr 48 av 83 regioner i landet. Stavangerregionen ble rangert som nr 1, og Oslo som nr 2 i 2006. Målt etter gjennomsnitt siste fem år er Grenland nå nr 27.

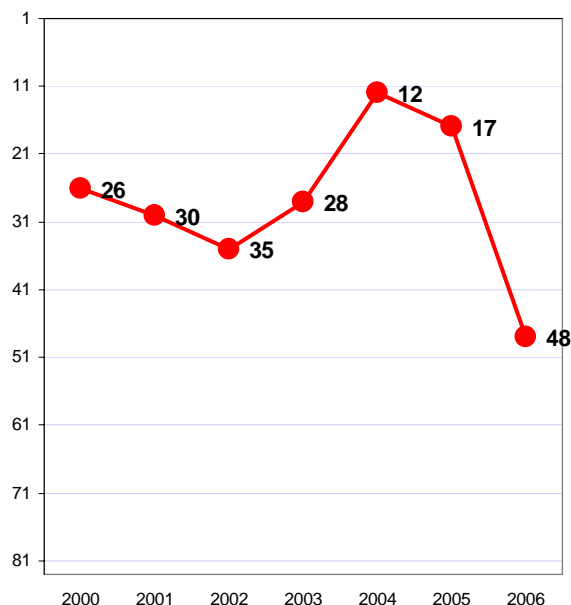

Figur 37: Næringslivsindeksen 2006, for regionene på Østlandet. Tallene til venstre angir rangeringen blant de 83 regionene i Norge siste fem år.

Utvikling av næringslivsindeksen

Grenland hadde et fremgangsrikt næringsliv i 2004 og 2005, og var blant de beste regionene.

I 2006 har vi sett at veksten og lønnsomheten i næringslivet i Grenland har falt ganske sterkt. Dermed har Grenland falt sterkt på næringslivsindeksen, og for første gang har regionen havnet i den nedre halvdelen.

Figur 38: Grenlands rangering på næringslivsindeksen i perioden 2000-2006

Delindekser i Grenland

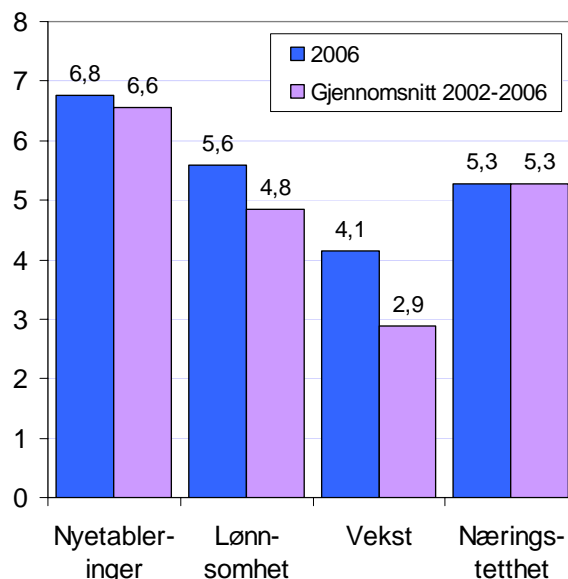
Figuren viser de ulike delindeksene som utgjør næringslivsindeksen 2006 og gjennomsnittet for perioden 2002-2006. En score på 5 er middels blant regionene i Norge.

Grenland skårer best når det gjelder nyetableringer. Både i 2006 og siste fem år har etableringsfrekvensen vært langt over gjennomsnittet.

Næringslivet i Grenland har hatt lavere andel vekstforetak enn gjennomsnittet de siste fem årene. I 2006 har andelen vekstforetak sunket i Grenland, til et nivå klart under gjennomsnittet,

Når det gjelder lønnsomhet, har næringslivet i Grenland vært bedre enn gjennomsnittet tidligere, men i 2006 er lønnsomheten litt under landsgjennomsnittet.

Næringsstetthet er en indikator som forandrer seg svært langsomt. Grenland har en høyere næringsstetthet enn gjennomsnittet.

Figur 39: Delindekser som inngår i næringslivsindeksen for Grenland.

Næringslivsindeks kommuner

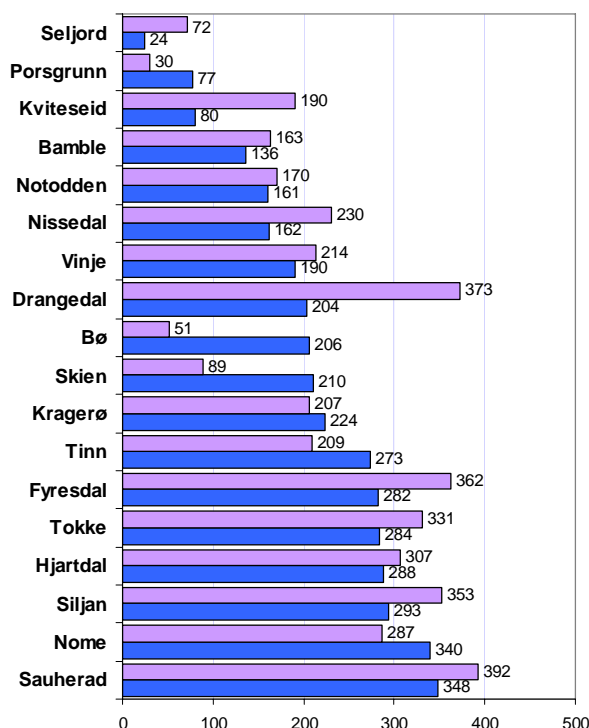
Figuren viser hvordan kommunene i Telemark skårer på næringslivsindeksen.

Porsgrunn gjorde det ganske bra i 2006, og ble rangert som nummer 77. Porsgrunn har tradisjonelt hatt gode resultater, og er rangert som nummer 30 når det gjelder resultater i de siste fem årene.

Bamble gjorde det bedre i 2006, med plass nummer 136, enn gjennomsnittet for de siste fem årene hvor kommunen er nummer 163,

Skien hadde mye dårligere resultat enn tidligere, og ble plassert som nummer 210 i 2006. Dette er langt lavere enn tidligere, og langt under gjennomsnittsresultatene de siste fem årene, der Skien er nummer 89 i Norge.

Siljan ble plassert som nummer 293 i 2006, og som nummer 353 siste fem år.

Figur 40: Kommunens rangering på næringslivsindeksen blant de 431 kommunene i landet for 2006 og gjennomsnitt 2002-2006.

ⁱ Se mer om attraktivitet i rapporten "Attraktivitetsbarometer 2007", som kan lastes ned fra NHOs nettsider. Telemarksforskning-Bø har også laget attraktivitetsbarometer for fylkeskommunen i Telemark med mer utfyllende stoff om dette.

ⁱⁱ Merk at alle bedrifter teller likt med denne metoden. Små bedrifter vil telle likt med de største. Det samme gjelder målingene av lønnsomhet i neste kapittel. Dersom en bruker summerte tall vil en ofte bare avspeile utviklingen i de største bedriftene, derfor vil metoden vi har brukt være bedre for å få fram geografiske forskjeller. Ettersom både vekst og lønnsomhet er målt med regnskapsdata, vil en ikke fange opp avdelinger av konsern med hovedkontor andre steder. Disse er ofte store arbeidsgivere, men få av antall. Dermed vil dette ikke ha særlig påvirkning på resultatene. I det foregående kapitlet om arbeidsplasser, har vi imidlertid brukt andre datakilder der vi også fanger opp avdelinger med hovedkontor andre steder og ikke regnskapspliktige virksomheter.

© Telemarkforskning-Bø 2006
Arbeidsrapport nr. 29/2007
ISSN 0802-3662

Telemarkforskning-Bø
Postboks 4
3833 Bø i Telemark
Tlf: 35 06 15 00
Fax: 35 06 15 01
www.telemarkforskning.no